

An aerial photograph showing a heart-shaped patch of forest with green and autumn-colored trees, surrounded by a vast yellow field of rapeseed. The field is divided into long, straight rows by narrow paths.

**Raport z badania ewaluacyjnego ex ante
projektu Strategii Rozwoju Ponadlokalnego
Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego „WrOF 2050”**

Wrocław 2025

Wykonawca opracowania:

Agencja Rozwoju Aglomeracji Wrocławskiej SA

Zespół autorski w składzie:

Kamila Kaczyńska

Mateusz Kędroń

Anna Szczerska

Tomasz Śpiewak

na zlecenie:

Gminy Wrocław – Biura Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych
Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego

Zdjęcie na okładce: „Zagajnik miłości”, Skarszyn (gmina Trzebnica). Fot. Janusz Krzeszowski

Zadanie jest realizowane w ramach projektu pn. „Wsparcie podmiotu realizującego ZIT ze środków FEDS PT EFS+ w latach 2021-2027”, współfinansowanego ze środków Programu Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich na lata 2021-2027.

Fundusze Europejskie
dla Dolnego Śląska

Rzeczypospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

**DOLNY
ŚLĄSK**

Spis treści

1. Wprowadzenie	4
1.1. Podstawa prawna.....	4
1.2. Cel ewaluacji	4
1.3. Materiały źródłowe.....	5
1.4. Metodyka badania	5
2. Kryteria ewaluacji.....	7
2.1. Spójność	7
2.2. Skuteczność.....	8
2.3. Efektywność	8
2.4. Trafność.....	8
3. Wyniki ewaluacji projektu Strategii zgodnie z kryteriami	9
3.1. Diagnoza obecnej sytuacji społeczno-gospodarczej i przestrzennej WrOF	9
3.2. Spójność wewnętrzna dokumentu	12
3.3. Spójność wewnętrzna i zgodność z innymi dokumentami strategicznymi.....	19
3.4. Ocena planowanych efektów i ich trwałości.....	29
3.5. Efektywność zaplanowanych mechanizmów wdrażania i monitorowania.....	37
3.6. Uwzględnienie zasad zrównoważonego rozwoju	41
3.7. Wkład Strategii w przeciwdziałanie negatywnym skutkom zmian klimatycznych	43
3.8. Ocena procesu opracowania dokumentu.....	46
4. Podsumowanie	52
5. Wykorzystane materiały	53

1. Wprowadzenie

Niniejsze opracowanie stanowi rezultat badania ewaluacyjnego projektu Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego „WrOF 2050”¹ pod kątem jego spójności, skuteczności, efektywności, trafności i zgodności z celami polityki rozwoju na poziomie lokalnym, regionalnym, krajowym oraz unijnym. Badanie ewaluacyjne z użyciem różnego rodzaju metod, złożone ze zbierania danych i ich analizy, przeprowadzono w celu oszacowania, zgodnie ze sformułowanymi kryteriami, jakości i wartości procesu powstawania Strategii oraz efektów jej wdrożenia.

1.1. Podstawa prawna

Przygotowanie ewaluacji przed jej przyjęciem (ewaluacji ex ante) zostało zlecone przez Gminę Wrocław – Biuro Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego, odpowiedzialne za przygotowanie Strategii Rozwoju WrOF 2050. Zgodnie z podstawowym aktem prawnym regulującym kwestię ewaluacji, czyli Ustawą z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju z późniejszymi zmianami, podmiot opracowujący projekt strategii rozwoju, w tym rozwoju ponadlokalnego, przeprowadza uprzednią ewaluację pod kątem trafności, przewidywanej skuteczności i efektywności tej strategii².

Do sporządzenia ewaluowanej Strategii przystąpiono na mocy Uchwały nr VI/82/24 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 11 lipca 2024 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego „WrOF 2050” oraz określenia trybu i harmonogramu opracowania projektu Strategii, w tym trybu konsultacji³. Uchwała zakłada przeprowadzenie uprzedniej ewaluacji ex ante, a następnie wprowadzenie do dokumentu zmian wynikających z jej przeprowadzenia.

Ewaluację ex ante Strategii Rozwoju WrOF 2050, na warunkach wynikających ze wskazania do realizacji nr BIT/1/2025 z dnia 5 lutego 2025 r., przeprowadził zespół Agencji Rozwoju Aglomeracji Wrocławskiej SA, składający się z ekspertów posiadających doświadczenie w przygotowaniu dokumentów strategicznych, analiz przestrzennych i środowiskowych, dokumentów aplikacyjnych o środki zewnętrzne (wraz z realizacją projektów na terenie WrOF) oraz rozwoju współpracy międzygminnej i rozwoju gospodarczym regionu.

1.2. Cel ewaluacji

Strategia Rozwoju WrOF 2050 stanowi fundament współpracy między samorządami i pozwala na realizację wspólnych, spójnych celów rozwojowych dla obszarów funkcjonalnego Wrocławia, a jej projekt powstał na zasadzie konsensusu, przyjmując rozwiązania służące rozwojowi WrOF w wymiarze ponadlokalnym. Mając to na uwadze i działając zgodnie z zasadami ewaluacji⁴ i jej standardami⁵, zespół ewaluacyjny starał się znaleźć odpowiedzi na podstawowe pytania:

1. czy zaproponowane do realizacji cele mają związek ze zdiagnozowanymi potrzebami (wyzwaniami rozwojowymi) WrOF i czy dzięki ich realizacji uda się osiągnąć zakładane efekty?

¹ W niniejszym raporcie nazwę ewaluowanego dokumentu stosuje się zamiennie także jako „Strategia WrOF 2050”, „Strategia Rozwoju WrOF 2050”, „Strategia”.

² Art. 10a Ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. 2006 Nr 227 poz. 1658).

³ Dz. U. Województwa Dolnośląskiego z dn. 22 lipca 2024, poz. 4008.

⁴ *Poradnik ewaluacji dla administracji publicznej*, Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej, Warszawa 2024.

⁵ *Standardy ewaluacji*, Polskie Towarzystwo Ewaluacyjne, Warszawa 2008.

2. czy zaplanowane kierunki działań oraz źródła finansowania są adekwatne do założonych celów?
3. czy zakładane do realizacji zadania są spójne na poziomie dokumentu Strategii i w odniesieniu do dokumentów wyższego rzędu, czy uzupełniają się w sposób komplementarny?
4. czy opracowany system wdrażania daje możliwość sprawnej i skutecznej realizacji założonych celów?

1.3. Materiały źródłowe

Podstawowy badany materiał stanowią przekazane przez konsorcjum wykonawcze strategii za pośrednictwem Biura ZIT WrOF dokumenty powstałe w procesie powstawania dokumentu Strategii:

- Raport z warsztatów diagnostycznych WrOF
- Raport z warsztatów dotyczących modelu funkcjonalno-przestrzennego WrOF
- Raport z warsztatów dotyczących wypracowania celów i kierunków rozwoju Strategii WrOF 2050
- Diagnoza otoczenia strategicznego WrOF
- Diagnoza powiązań funkcjonalnych obejmująca identyfikację intensywności kierunku międzygminnych powiązań funkcjonalnych ZIT WrOF, NUTS3, MOFW oraz weryfikację zasięgu WrOF
- Diagnoza pogłębiona sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej WrOF
- Podsumowanie diagnozy WrOF
- Prognoza oddziaływania na środowisko Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego „WrOF 2050”
- projekt Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego „WrOF 2050”.

Do badania ewaluacyjnego wykorzystano dane pochodzące z następujących źródeł:

- dane zastane (dane wtórne) – zestawy informacji tworzone w innych celach niż przedmiotowa ewaluacja, ale powiązane z przedmiotem badania, umożliwiające budowanie kontekstu dla planowanych w Strategii działań i pozwalające na znalezienie części odpowiedzi na pytania ewaluacyjne: statystyka publiczna, dokumenty programowe, akty prawne i inne opracowania,
- dane pozyskane w celu zgromadzenia wiedzy pomocnej w udzieleniu odpowiedzi na pytania badawcze od informatorów oraz obserwacji ewaluatorów (dane pierwotne).

1.4. Metodyka badania

Tematem badania było przeprowadzenie ewaluacji ex ante projektu Strategii Rozwoju Ponadlokalnego WrOF 2050 pod kątem jego spójności, skuteczności, efektywności, trafności i zgodności z celami polityki rozwoju na poziomie lokalnym, regionalnym, krajowym oraz unijnym, celem zaś – kompleksowa ocena projektu Strategii (wraz z dokumentami powiązanymi) umożliwiająca sformułowanie rekomendacji służących poprawie jakości zaplanowanych w projekcie Strategii kierunków działań.

W celu uzyskania możliwie wyczerpujących odpowiedzi na postawione pytania badawcze, zespół ewaluacyjny zastosował odpowiednią konfigurację metod, uwzględniającą ramy czasowe i budżetowe prowadzonej ewaluacji, obejmującą:

- desk research, czyli jedną z podstawowych metod badawczych, opartą na danych zastanych, polegającą na przeglądzie i analizie istniejących dokumentów i zbiorów danych istotnych w przypadku

badania zapisów projektu Strategii Rozwoju WrOF 2050 (dane jakościowe – dokumenty strategiczne, akty prawne i inne opracowania oraz dane ilościowe – bazy danych),

- badanie ankietowe wśród grona osób zaangażowanych w proces powstawania dokumentu (uwzględniające pytania otwarte i pozwalające analizować je jakościowo) oraz indywidualne wywiady pogłębione (w sumie 72 osoby).

2. Kryteria ewaluacji

Niniejszy raport z ewaluacji ex ante Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego 2050 opiera się na zestawie uznanych kryteriów ewaluacyjnych, które stanowią pryzmat dla kompleksowej oceny planowanej interwencji. Celem zespołu ewaluacyjnego było dostarczenie rzetelnych wniosków i praktycznych rekomendacji, które usprawnią projekt Strategii przed jej wdrożeniem, zgodnie z oczekiwaniami Zamawiającego. Ewaluacja ex ante koncentruje się na weryfikacji trafności i spójności przygotowanej interwencji, a także jej przewidywanej skuteczności i efektywności.

W pracy zastosowano metodykę opartą na analizie danych zastanych (dokumentacji programowej i diagnostycznej), ankietowaniu kluczowych interesariuszy oraz wywiadami z osobami zaangażowanymi w powstanie Strategii. Takie podejście partycypacyjne i triangulacja metod badawczych zapewniają kompleksowość i wiarygodność wyników, a także pozwalają na dogłębne zrozumienie założeń i mechanizmów leżących u podstaw interwencji. Poniżej przedstawiono szczegółowy opis stosowanych kryteriów ewaluacji.

2.1. Spójność

Kryterium spójności jest rozpatrywane w dwóch wymiarach: wewnętrznym i zewnętrznym.

Spójność wewnętrzna koncentruje się na weryfikacji logicznego powiązania pomiędzy wizją rozwoju WrOF, celami strategicznymi i operacyjnymi Strategii, a zaplanowanymi kierunkami działań oraz konkretnymi działaniami i wskaźnikami monitorowania. W ramach tego kryterium szczegółowo analizowano, czy przyjęte działania są zgodne z założonymi celami i wskaźnikami monitorowania, a także oceniano strukturę dokumentu pod kątem zgodności z obowiązującymi przepisami prawa. Badanie miało na celu sprawdzenie, czy wszystkie elementy Strategii wzajemnie się uzupełniają, tworząc spójną całość i efekt synergii.

Spójność zewnętrzna odnosi się do oceny pod kątem zgodności Strategii WrOF 2050 z nadrzędnymi i komplementarnymi dokumentami strategicznymi. Uchwalona w dniu 15 lipca 2020 r. (ostatnia aktualizacja – 15 maja 2024 r.) ustawa o zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw⁶ wprowadziła istotne zmiany w systemie zarządzania rozwojem kraju, poprzez zintegrowanie planowania społeczno-gospodarczego i przestrzennego w dokumentach strategicznych przygotowywanych na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym. W związku z powyższym zapisy projektu Strategii skonfrontowano z głównymi dokumentami strategicznymi na poziomie unijnym, krajowym oraz regionalnym. Weryfikacja projektu Strategii uwzględnia kierunki rozwoju określone w takich dokumentach jak Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego, Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego oraz kluczowe polityki unijne, np. Europejski Zielony Ład. Ocena ma na celu zapewnienie, że działania planowane w Strategii Rozwoju WrOF 2050 są zintegrowane z szerszym systemem zarządzania rozwojem kraju i Unii Europejskiej, unikając sprzeczności z celami innych interwencji.

⁶ Dz. U. 2024 poz. 862.

2.2. Skuteczność

Kryterium skuteczności w ewaluacji ex ante dotyczy oceny przewidywanego stopnia realizacji zakładanych celów Strategii Rozwoju WrOF 2050. Analizowano, czy wypracowany w Strategii system jej realizacji, w tym podsystem wdrażania (zakres zaangażowania i odpowiedzialności podmiotów, zasady działania, instrumenty) oraz podsystem monitorowania i ewaluacji (procedury i narzędzia do oceny skuteczności działań), faktycznie umożliwi osiągnięcie zakładanych celów. Ponadto, oceniano przewidywany wpływ działań na rozwój społeczno-gospodarczy i środowiskowy obszaru WrOF, weryfikując, czy zakładane efekty są realistyczne, mierzalne i możliwe do osiągnięcia w horyzoncie czasowym do 2050 roku. Metodologia badania uwzględnia analizę dokumentacji programowej oraz poszukiwanie dowodów potencjalnej skuteczności na podstawie doświadczeń z podobnych, wcześniej zrealizowanych interwencji.

2.3. Efektywność

Kryterium efektywności w ramach ewaluacji ex ante koncentruje się na przewidywanej relacji między planowanymi nakładami (finansowymi, ludzkimi, administracyjnymi) a oczekiwanymi efektami interwencji. Badano, czy zakładane efekty mogą zostać osiągnięte przy wykorzystaniu innych instrumentów, a także czy przewidziane do wydatkowania środki z poszczególnych źródeł przyczynią się do zakładanych rezultatów. Ocenie podlegają również zaplanowane mechanizmy wdrażania i monitorowania Strategii, w tym adekwatność wskaźników i mechanizmów ewaluacji, co ma zapewnić optymalne wykorzystanie zasobów. Ze względu na ex ante charakter ewaluacji, ocena opiera się w znacznej mierze na założeniach dotyczących przebiegu interwencji, wspieranych analizą danych zastanych i dowodami z podobnych działań.

2.4. Trafność

Kryterium trafności ocenia adekwatność planowanych celów interwencji oraz metod ich wdrażania do zidentyfikowanych w diagnozie problemów, wyzwań i potencjałów społeczno-ekonomicznych i przestrzennych WrOF. Weryfikowano, czy wizja rozwoju i misja, cele strategiczne i kierunki działań Strategii logicznie odpowiadają na potrzeby rozwojowe obszaru i właściwie adresują jego wyzwania. Istotnym elementem była także ocena jakości samej diagnozy, w tym poprawności i aktualności danych oraz sposobu ich wykorzystania w procesie opracowania Strategii. Badanie to realizowano poprzez analizę dokumentacji diagnostycznej i programowej, a także badania jakościowe wśród interesariuszy w celu weryfikacji, czy wskazywane potrzeby są określone trafnie i czy uwzględniono perspektywy wszystkich zainteresowanych stron.

3. Wyniki ewaluacji projektu Strategii zgodnie z kryteriami

Poniższe podrozdziały stanowią wynik przeprowadzonej ewaluacji projektu Strategii wraz z dokumentami towarzyszącymi w układzie ustalonym z Zamawiającym – od oceny jakości diagnoz, przez spójność projektu Strategii, ocenę planowanych efektów, uwzględnienie zasad zrównoważonego rozwoju i wkład w przeciwdziałanie negatywnym skutkom zmian klimatycznych, po ocenę samego procesu powstawania Strategii Rozwoju WrOF 2050. Wszelkie wnioski, spostrzeżenia czy uwagi do poszczególnych tematów wynikające z ewaluacji zostały zamieszczone na końcu każdego podrozdziału.

3.1. Diagnoza obecnej sytuacji społeczno-gospodarczej i przestrzennej WrOF

Przeprowadzone badanie ewaluacyjne diagnoz przekazanych przez Biuro ZIT WrOF w czerwcu 2025 roku objęło następujące dokumenty: Diagnozę powiązań funkcjonalnych, Diagnozę otoczenia strategicznego Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego (WrOF), Diagnozę pogłębioną sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej WrOF oraz Podsumowanie diagnozy WrOF, które zawierało zdiagnozowane wyzwania rozwojowe, jak również raport z warsztatów diagnostycznych przeprowadzonych w marcu 2025. Celem ewaluacji była weryfikacja jakości, spójności i użyteczności tych opracowań w kontekście tworzenia Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego „WrOF 2050”.

Ocena jakości diagnozy

Przeprowadzona ewaluacja potwierdza wysoki poziom kompleksowości, systematyczności oraz oparcia na wiarygodnych danych w przygotowanych diagnozach społeczno-gospodarczej i przestrzennej Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego. Uczyniło je wartościowym i poprawnym narzędziem do przygotowania projektu Strategii Rozwoju WrOF 2050. Weryfikacja jakości diagnoz polegała na szczegółowej analizie ich zawartości, w tym sposobu gromadzenia i interpretacji danych, a także na porównaniu z uwagami i perspektywami zgłoszonymi przez kluczowych interesariuszy podczas warsztatów diagnostycznych oraz ich opinii z badania jakościowego. Ocena wykazała dogłębną analizę we wszystkich najważniejszych sferach – społecznej, gospodarczej, środowiskowej i przestrzennej – oraz precyzyjne zidentyfikowanie problemów, wyzwań i potencjałów rozwojowych, które oparto na dostępnych danych oraz opiniach ekspertów.

Przeprowadzona diagnoza delimitacyjna skupiająca się na weryfikacji zasięgu Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego zaadaptowała uznane podejście prof. Przemysława Śleszyńskiego, wykorzystując siedem kryteriów delimitacyjnych, z których spełnienie sześciu wraz z ciągłością przestrzenną było warunkiem koniecznym do włączenia gminy do WrOF. Dane dla wskaźnika F1 (liczba wyjeżdżających do pracy najemnej) pochodziły z 2021 roku, natomiast pozostałe wskaźniki (m.in. F2, S1, S2, M1, M2) bazowały na danych z 2023 roku. W procesie tym weryfikowano również poprzednią delimitację (z 2020 roku), co pozwoliło na uchwycenie dynamiki zmian powiązań funkcjonalnych gmin, takich jak poprawa pozycji Gminy Miasto Oława, Gminy Zawonia czy Gminy Sobótka w spełnianiu kryteriów, a także na uzasadnienie odstępstw od ścisłych kryteriów w przypadkach niektórych gmin ze względu na ich bliskość do rdzenia i sąsiedztwo gmin spełniających kryteria. Analiza porównawcza WrOF z innymi obszarami funkcjonalnymi (Kraków, Poznań, Brno, Drezno) na podstawie wielu wskaźników umożliwiła identyfikację mocnych i słabych stron w szerszym kontekście.

Diagnoza otoczenia strategicznego oraz dokument stanowiący podsumowanie diagnozy opierają się przede wszystkim na oficjalnych danych Głównego Urzędu Statystycznego (GUS), co gwarantuje

spójność i rzetelność. Wykorzystano również dane z Eurostatu dla porównań międzynarodowych. Istotnym źródłem danych i kontekstu były dokumenty planistyczne na poziomie regionalnym i ponadlokalnym, jak Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego. Diagnozy obejmowały dogłębną analizę w sferze demograficznej (prognozy do 2060, a nawet 2071 roku), mieszkaniowej (krajowa polityka), edukacyjnej (Strategia Umiejętności OECD), gospodarczej (Strategia Produktywności 2030, cyfryzacja, gospodarka obiegu zamkniętego, neutralność klimatyczna), transportowej (TEN-T, rozwój kolei i dróg rowerowych), energetycznej (Polityka Energetyczna Polski do 2040), środowiskowej (bioróżnorodność, zmiany klimatu, zasoby wody) oraz bezpieczeństwa (zagrożenia, polityki migracyjne, nierówności rozwojowe). Ta szeroka baza źródłowa i metodyczna pozwoliła na wypracowanie wszechstronnych wniosków.

W toku ewaluacji analizowano, czy ustalenia warsztatów diagnostycznych, przedstawione w raporcie z warsztatów diagnostycznych WrOF, znalazły odzwierciedlenie w diagnozach. W wyniku tej analizy można zauważyć wysoką spójność w identyfikacji kluczowych aspektów rozwojowych. Na przykład, w sferze społecznej, warsztaty wyraźnie wskazały na wykluczenie komunikacyjne i ograniczony dostęp do opieki zdrowotnej, co diagnozy odzwierciedlają poprzez problem zróżnicowania terytorialnego dostępności usług publicznych, szczególnie w gminach wiejskich oraz wzrost potrzeb systemu pomocy społecznej oraz opieki zdrowotnej, w tym zdrowia psychicznego, szczególnie osób młodych. Kwestia kryzysu psychicznego dzieci i młodzieży podniesiona na warsztatach jest również obecna w diagnozie. Problem wysokich cen mieszkań i ograniczonej dostępności mieszkań dla osób o niższych dochodach, szeroko omawiany przez uczestników warsztatów, jest jasno zidentyfikowany jako problem w diagnozie. Warsztaty podkreślały również potrzebę zabezpieczenia zasobów wody i energii dla przyszłego rozwoju gospodarczego, co jest zbieżne z wyzwaniem zabezpieczenia zasobów wody i energii w diagnozie. Zjawisko utraty bioróżnorodności w wyniku suburbanizacji i intensywnego rolnictwa, akcentowane przez ekspertów środowiskowych, znajduje odzwierciedlenie w problemie presji urbanizacyjnej i komunikacyjnej prowadzącej do utraty bioróżnorodności i fragmentacji korytarzy ekologicznych. Diagnozy trafnie wskazują także na niespójności w planowaniu przestrzennym na styku gmin, prowadzące do chaosu przestrzennego, co było istotnym punktem dyskusji warsztatowych.

Weryfikacja poprawności i aktualności danych

Diagnozy przygotowane przez Wykonawcę dokumentacji strategicznej dla WrOF cechują się wysokim poziomem dbałości o poprawność i aktualność danych, co stanowi solidną podstawę dla opracowania Strategii WrOF 2050. Weryfikacja wykazała, że większość danych demograficznych, społeczno-gospodarczych i środowiskowych pochodzi z lat 2023 lub 2024, co zapewnia aktualny obraz sytuacji analizowanego obszaru. W przypadkach, gdy najnowsze dane nie były dostępne, wykorzystano najbardziej aktualne informacje i zostało to jasno zaznaczone w dokumencie. Prognozy demograficzne sięgają perspektywy lat 2050, 2060, a nawet 2071, dostarczając długoterminowej perspektywy niezbędnej do planowania strategicznego. Wykorzystana dokumentacja strategiczna, taka jak Krajowa Strategia Demograficzna 2040, Strategia Produktywności 2030 czy Polityka Energetyczna Polski do 2040 r., jest aktualna, pochodzi bowiem z lat 2020-2024. Źródła danych, takie jak Główny Urząd Statystyczny czy Eurostat, są wiarygodne i adekwatne do celów diagnostycznych.

Sposób wykorzystania danych w opracowaniu Strategii WrOF 2050 jest właściwy i metodyczny. Dane były niezbędne m.in. dla szczegółowej delimitacji WrOF, gdzie zastosowano siedem ustalonych kryteriów, wymagających spełnienia sześciu z nich, wraz z warunkiem ciągłości przestrzennej – co pozwoliło na precyzyjne określenie zasięgu obszaru funkcjonalnego. Została przedstawiona wyczerpująca argumentacja włączenia do WrOF kilku gmin, mimo niespełnienia 6 z 7 przyjętych kryteriów. W prawidłowy sposób uargumentowano także wykluczenie jednej z gmin, mimo spełnienia warunków delimitacji.

Diagnoza delimitacyjna weryfikuje poprzednie delimitacje, ilustrując zmiany w powiązaniach funkcjonalnych gmin oraz uzasadniając odstępstwa od ścisłych kryteriów w przypadkach niektórych gmin, co świadczy o elastycznym, lecz przemyślanym podejściu. W ramach analizy porównawczej,

WrOF zestawiono z innymi obszarami funkcjonalnymi na podstawie różnych wskaźników, umożliwiając benchmarking i identyfikację mocnych i słabych stron w szerszym kontekście. Wyniki diagnozy bezpośrednio przełożyły się na sformułowanie wyzwań rozwojowych we wszystkich sferach i stały się dla Wykonawcy fundamentalną podstawą do dalszego opracowywania Strategii WrOF 2050.

Strategia również odwołuje się do prognoz demograficznych do 2050 roku, np. w kontekście planowania funkcji mieszkaniowej i infrastrukturalnej, posługując się wartościami bazowymi z 2023 roku we wskaźnikach rezultatów. Cele strategiczne i operacyjne Strategii bezpośrednio odpowiadają na zidentyfikowane w diagnozach problemy, wyzwania i potencjały, np. poprzez dostosowanie polityk społecznych do zmian demograficznych, poprawę dostępności oferty mieszkaniowej, ochronę zasobów wodnych czy zwiększenie roli komunikacji zbiorowej. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej opiera się na uwarunkowaniach z diagnozy i Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego.

Wnioski

Przygotowane przez zespół autorski Strategii diagnozy są solidne merytorycznie, oparte na aktualnych i wiarygodnych danych, wykorzystują jasne metodologie i precyzyjnie identyfikują najważniejsze aspekty rozwojowe Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego. Sposób przedstawienia informacji, w tym układ prezentowanych informacji, szczegółowe tabele i uzasadnienia, świadczą o przejrzystości i rzetelności opracowania, stanowiąc podstawę dla efektywnego planowania strategicznego. Diagnoza stanowi mocny fundament dla Strategii WrOF 2050, a jej spójność z warsztatami diagnostycznymi potwierdza, że głos interesariuszy został w dużym stopniu uwzględniony. Potwierdzają to wyniki badań jakościowych przeprowadzonych wśród uczestników warsztatów organizowanych w ramach prac nad dokumentem – zdecydowana większość badanych uważa, że wyzwania rozwojowe wskazane w projekcie Strategii zostały trafnie zdiagnozowane. Wśród elementów, jakie wskazywane są jako sugestie do ewentualnego uzupełnienia, wskazywano:

1. sfera społeczna – zjawisko ubóstwa energetycznego, zjawisko „miasta we wsi” i obciążenia budżetów gminnych oraz potencjalnych konfliktów społecznych wynikających z dynamicznego napływu nowych mieszkańców na obszary wiejskie, konieczność integracji wielopokoleniowej, poprawa polityki informacyjnej, walka z cyfrowym wykluczeniem, dbanie o zdrowie psychiczne mieszkańców,
2. sfera gospodarcza – dokładniejsze wyartykułowanie uciążliwości i nadmiernej ekspansji przemysłu i osiedli deweloperskich w kontekście planowania przestrzennego i jakości życia, problemu rosnącej biurokracji jako bariery rozwojowej, problem włączania do rynku pracy osób starszych i z niepełnosprawnościami, wzmacnianie roli lokalnych rynków pracy na obszarze WrOF (równomierne rozłożenie ośrodków gospodarczych wokół Wrocławia), szersze wsparcie dla MŚP,
3. sfera środowiskowa – zwiększanie lesistości i nowe korytarze dla zwierząt, zaakcentowanie stosowania roślinności śródpolnych jako czynnika wpływającego na bioróżnorodność,
4. sfera przestrzenna – wzmocnienie powiązania planowania przestrzennego z możliwościami i kierunkami rozwoju infrastruktury wodociągowej i kanalizacyjnej, wzmacnianie roli współpracy międzygminnej w kontekście rozwoju transportu drogowego i komunikacji zbiorowej.

Diagnozy w wysokim stopniu spełniają wymagania jakościowe i tworzą kompleksowy, pogłębiony obraz sytuacji społeczno-gospodarczej i przestrzennej WrOF. Na uwagę zasługuje również prawidłowy sposób ich tworzenia, obejmujący szerokie konsultacje z ekspertami i interesariuszami oraz opieranie się na rzetelnych danych. Zidentyfikowane problemy, wyzwania i potencjały są trafne i wszechstronne, stanowią logiczną podstawę dla opracowanych w projekcie Strategii celów i kierunków rozwoju.

3.2. Spójność wewnętrzna dokumentu

W tej części opracowania dokonano oceny Strategii Rozwoju Ponadlokalnego WrOF 2050 pod kątem wewnętrznej spójności dokumentu. Przeprowadzając ocenę dokonano analizy logicznego powiązania między wizją, misją a celami strategicznymi, operacyjnymi a zaplanowanymi działaniami, a także ocenę zgodności przyjętych działań z zakładanymi celami oraz wskaźnikami monitorowania. Pod uwagę brano również przełożenie wniosków z warsztatów strategicznych i procesu konsultacji społecznych na ostateczną wersję dokumentu.

Ogólna struktura i logika dokumentu

Dokument Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego „WrOF 2050” jest opracowaniem kompleksowym. Jego struktura jest logiczna i spójna. Strategia składa się z następujących rozdziałów:

1. Wstęp
2. Wnioski z diagnozy
3. Wyzwania rozwojowe WrOF
4. Wizja oraz cele rozwoju WrOF
5. Cele oraz kierunki rozwoju WrOF
6. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej WrOF
7. Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej WrOF
8. Obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa
9. Obszary strategicznej interwencji kluczowe dla WrOF
10. System zarządzania strategią
11. Spójność Strategii WrOF 2050 ze strategią rozwoju województwa
12. Spójność Strategii WrOF 2050 z planem zagospodarowania przestrzennego województwa
13. Spójność Strategii WrOF 2050 z Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030
14. Gospodarka wodno-ściekowa, zagrożenie powodzią oraz suszą
15. Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko
16. Scenariusze rozwoju WrOF – streszczenie.

Dodatkowo w opracowaniu zawarto spis map i tabel.

Wizja i misja

W dokumencie dokładnie i jasno zdefiniowano wizję WrOF w perspektywie do 2050 roku, do której mają dążyć wszyscy interesariusze Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego. Akcentuje się przede wszystkim współpracę międzygminną, tożsamość na poziomie lokalnym – w tym kulturową. Istotne znaczenie będzie miała również polityka społeczna z uwzględnieniem kwestii migracyjnej. Wizja WrOF 2050 wskazuje na rozwój mieszkalnictwa w połączeniu z infrastrukturą usługową – w tym m.in. transport zbiorowy czy centra przesiadkowe. W ramach wizji wskazuje się na dużą konkurencyjność gospodarki WrOF – z elementami innowacji i gospodarki opartej na wiedzy, a także niezależność w dostępie do strategicznych zasobów energetycznych i wodnych. Wizja WrOF to wizja obszaru wprowadzającego w życie zasady zrównoważonego rozwoju i adaptacji do zmian klimatu. Wiąże się z tym również zwiększona świadomość ekologiczna mieszkańców tego terenu. Istotną rolę w wizji odgrywa także kwestia turystyki i obszar usług społecznych – w tym zdrowia.

Należy zauważyć, że wizja została opracowana w sposób szczegółowy. Oprócz ogólnych założeń, wymienione są konkretne inicjatywy w poszczególnych obszarach. Realizacja wizji WrOF 2050 ma odzwierciedlenie w celach strategicznych i operacyjnych, co zostanie przedstawione w dalszej części opracowania. Stwierdza się, że w wizji poruszone zostały wszystkie obszary, które zostały wykazane w ramach celów strategicznych i operacyjnych.

Dopełnieniem wizji jest misja WrOF 2050. Przeprowadzona analiza wykazuje jej zbieżność z wizją, których wspólnym elementem końcowym są cele strategiczne i operacyjne. Przedstawiona misja ma charakter bardziej ogólny, jednak zawiera najważniejsze elementy zdefiniowane w szerszej wizji rozwoju Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego.

Cele strategiczne i operacyjne a zaplanowane działania

Rozwinięciem wizji i misji Strategii Rozwoju Ponadlokalnego WrOF 2050 są cele strategiczne i operacyjne. Oparte są na wyborze scenariusza nr 1: Najbardziej optymistycznego rozwoju zrównoważonego i trwałego. Szczegółowe uzasadnienie scenariusza określa Strategia WrOF w odpowiednim rozdziale (Scenariusze rozwoju WrOF – streszczenie).

Zdefiniowano cztery cele strategiczne obejmujące następujące obszary – społeczny, gospodarczy, środowiskowy i przestrzenny. Cele strategiczne i operacyjne są jasno zdefiniowane. W ramach celów strategicznych zdefiniowano łącznie 16 celów operacyjnych. Cele strategiczne i operacyjne dokładnie odpowiadają na wyzwania wskazane w zdefiniowanej wizji. Konkretnie działania zawarte zostały natomiast w kierunkach działań – mają one charakter szczegółowy i zawierają się w poszczególnych celach operacyjnych. Łącznie określono 110 kierunków działań.

Przyjęta konstrukcja ma charakter hierarchiczny. Ogólny charakter przyjmują cele strategiczne, poszczególne obszary definiowane są w celach operacyjnych, natomiast konkretne działania (najbardziej szczegółowe) zostały wskazane w kierunkach działań. Dokument nie przedstawia jednak celu nadrzędnego, który często formułowany jest na poziomie dokumentów strategicznych. Założyć jednak należy, że funkcję celu nadrzędnego w Strategii WrOF spełnia wizja WrOF 2050.

Poniższe zestawienie przedstawia konstrukcję sformułowania celów strategicznych, operacyjnych i kierunków działań.

Tabela 1. Zestawienie zależności celów strategicznych, operacyjnych i kierunków działań

Liczba celów strategicznych	4 cele
	
Liczba celów operacyjnych	16 celów
	
Liczba kierunków działań	110 kierunków działań

Źródło: Opracowanie własne

Spójność między celami strategicznymi, operacyjnymi a kierunkami działań

Dokument charakteryzuje się wysoką spójnością między poszczególnymi poziomami celów i kierunkami działań. Zachowana jest logiczna struktura, w której cele strategiczne prowadzą do celów operacyjnych, a te z kolei są realizowane za pomocą konkretnych kierunków działań.

Cel strategiczny 1: Wysoka jakość życia oraz zapewnione możliwości rozwoju i aktywności mieszkańców

Cele operacyjne:

- 1.1. Włączająca polityka społeczna
- 1.2. Aktywni i zaangażowani mieszkańcy
- 1.3. Zdrowi mieszkańcy
- 1.4. Dobry dostęp do szerokiej oferty mieszkań
- 1.5. Silna tożsamość i atrakcyjna oferta kultury
- 1.6. Atrakcyjne, dostępne przestrzenie publiczne oraz usługi publiczne

Cele bezpośrednio odnoszą się do sfery społecznej – jakości życia, wpływają na możliwości szeroko pojętego rozwoju, jak również aktywności mieszkańców w wielu obszarach. Słusznie w ramach danego celu strategicznego zdefiniowane zostały cele operacyjne związane ze zdrowiem, mieszkalnictwem, kulturą, jak również usługami publicznymi.

Kierunki działań są powiązane z celami operacyjnymi. Przedstawione zestawienie kierunków działań jest logicznym ich rozwinięciem i doprecyzowaniem. Przykładowo w przypadku celu operacyjnego 1.1. Włączająca polityka społeczna zawarte są takie kierunki działań jak 1.1.1. Stałe diagnozowanie potrzeb społecznych oraz zasobów systemu pomocy społecznej w ujęciu WrOF oraz odpowiednie dostosowanie i doskonalenie systemu, w tym w odniesieniu do zasobów ludzkich, rzeczowych i finansowych czy 1.1.2. Wzmocnienie sieci współpracy systemu pomocy społecznej WrOF, w tym poprzez stałe konferencje, fora wymiany doświadczeń, wizyty studyjne, kontakty osobiste, platformy online do wymiany wiedzy i doświadczeń pomiędzy instytucjami. Podobnie, dla celu operacyjnego 1.4. Dobry dostęp do szerokiej oferty mieszkań wykazane są kierunki działań polegające na 1.4.1. Wspieraniu i kreowaniu rozwiązań w ujęciu WrOF na rzecz poprawy dostępności i jakości rynku mieszkań społecznych, w tym rozwijanie sieci mieszkań treningowych i wspomaganych czy 1.4.2. Kształtowanie i wzmacnianie poczucia bezpieczeństwa w zakresie potrzeb mieszkaniowych poprzez politykę ukierunkowaną na pobudzenie komercyjnego sektora mieszkaniowego.

Analizując zapisy kierunków działań należy jednak stwierdzić, że niektóre z nich mają charakter ogólny i uniwersalny, natomiast część w sposób bardzo szczegółowy definiuje poszczególne obszary.

Spójność wewnętrzną w zakresie celów strategicznych, celów operacyjnych i kierunków działań potwierdzają również wyniki badania, które zostało przeprowadzone wśród uczestników warsztatów. W grupie 62 osób udzielających odpowiedzi w zakresie obszaru społecznego, 59% ankietowanych wskazało, że w pełni się zgadza, że cele operacyjne są spójne z celem strategicznym, a 33% określiło, że się zgadza z danym twierdzeniem. W zakresie kierunków działań 48% ankietowanych w pełni się zgadza, że cele operacyjne przekładają się na realistyczne kierunki działań, a 31% wskazało również odpowiedź twierdzącą („zgadzam się”). Pozytywne odpowiedzi stanowią więc łącznie ponad 80% wszystkich odpowiedzi.

W ramach odpowiedzi na pytanie, czy zdaniem interesariuszy lista celów operacyjnych wpisanych w Cel strategiczny 1 jest kompletna, w zdecydowanej większości są one pozytywne i wskazują na kompletność przedstawionych założeń. Pojawiło się jednak kilka stwierdzeń, które akcentują:

- rozważenie, czy Cel operacyjny 1.5 (Silna tożsamość) ma bezpośredni wpływ na jakość życia oraz zapewnione możliwości rozwoju i aktywności mieszkańców

- silniejsze uwzględnienie usług społecznych, które w opinii ekspertów nie są pojęciem tożsamym z usługami publicznymi.

Cel strategiczny 2: Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka, nauka, edukacja

Cele operacyjne:

- 2.1. Innowacyjna i atrakcyjna oferta edukacyjna
- 2.2. Efektywna gospodarka
- 2.3. Zrównoważona funkcja gospodarcza
- 2.4. Rozwinięta funkcja turystyczna

Powyższe cele zostały prawidłowo zdefiniowane jako obszary wpisujące się w cel strategiczny w zakresie innowacyjnej gospodarki, nauki czy edukacji. Należy tutaj podkreślić znaczącą ideę synergii w zakresie edukacji i gospodarki. Również obszar turystyki stanowi jedną z gałęzi gospodarki.

Kierunki działań uzupełniają i zawierają się w ramach zdefiniowanych celów operacyjnych. Należy zauważyć, że część wskazanych kierunków działań przenika się pomiędzy poszczególnymi celami operacyjnymi. Szczególnie jest to widoczne w zakresie celów operacyjnych 2.1, 2.2 i 2.3. Istotną wagę w określonych kierunkach działań mają również działania w obszarze szeroko pojętej turystyki, co jest ważne z punktu widzenia wielu gmin WrOF jako obszarów atrakcyjnych pod kątem turystycznym – w tym również turystyki biznesowej.

Analizując zapisy kierunków działań z danego obszaru również trzeba stwierdzić, że niektóre z nich mają charakter ogólny i uniwersalny, natomiast część w sposób bardzo szczegółowy definiuje poszczególne obszary.

W celu analizy spójność wewnętrzną w zakresie celów strategicznych, celów operacyjnych i kierunków w ramach Celu strategicznego 2, również wzięto pod uwagę odpowiedzi osób biorących w procesie tworzenia dokumentu. 68% badanych wskazało, że w pełni się zgadza, że cele operacyjne są spójne z celem strategicznym a 23% określiło, że zgadza się z danym twierdzeniem. W zakresie kierunków działań 86% badanych zgadza się lub w pełni się zgadza, że cele operacyjne przekładają się na realistyczne kierunki działań.

W uzyskanych odpowiedziach na pytanie, czy zdaniem interesariuszy lista celów operacyjnych wpisanych w Cel strategiczny 2 jest kompletna, w znacznej większości są one pozytywne i wskazują na kompletność przedstawionych założeń. Wskazuje się też na:

- możliwość uwzględnienia rozwiązań, o których mowa w kierunku 2.2.5 (związanych z cyfryzacją i sztuczną inteligencją) również w celu 2.1 – edukacji, nie tylko osób dorosłych
- rozważenie przeniesienia kierunku 2.2.1 (Wspieranie rozwoju kompetencji i wiedzy w zawodach przyszłości) do kierunków w ramach celu 2.1
- możliwość dodania celu operacyjnego w zakresie wspomagania zamówień dla innowacyjnych rozwiązań powstających na obszarze WrOF
- mocniejsze zaakcentowanie kierunku rozwoju przedsiębiorstw, o którym mowa w kierunku działań 2.2.3, polegającego na budowaniu konkurencyjnej i innowacyjnej gospodarki
- silniejsze powiązanie kierunków działań w ramach celu 2 z celami ze sfery społecznej, np. związanych z odpowiedzialnym społecznie biznesem czy podmiotami ekonomii społecznej, które łączą rozwój gospodarczy z celami społecznymi (działania wykraczające poza te zawarte w kierunkach 1.2.1 czy 1.2.3 – z większym udziałem przedsiębiorców, dążąc do zbliżania do rynku pracy osób z niego z różnych powodów wykluczonych).

Cel strategiczny 3: Wysoki stopień zachowania środowiska naturalnego i adaptacja do zmian klimatu

Cele operacyjne:

- 3.1. Dobry stan środowiska
- 3.2. Spójność przyrodnicza i wysoka bioróżnorodność
- 3.3. Mitygacja, dekarbonizacja i adaptacja do zmian klimatu

Wymienione cele mają logiczne uzasadnienie ich zdefiniowania w ramach celu strategicznego dotyczącego wysokiego stopnia zachowania środowiska naturalnego i adaptacji do zmian klimatu. Istotne znaczenie ma tutaj stan środowiska, bioróżnorodność czy adaptacja do zmian klimatu.

Kierunki działań zawarte w ramach poszczególnych celów operacyjnych również mają logiczne uzasadnienie dla danego obszaru. Należy zaznaczyć, że wyznaczone kierunki działań są inicjatywami w zakresie m.in. rozwiązań dotyczących z odnawialnych źródeł energii, gospodarki obiegu zamkniętego, budowanie społecznej świadomości w zakresie bioróżnorodności jak również mitygacji, dekarbonizacji i adaptacji do zmian klimatu.

Przyjęte zapisy kierunków działań mają charakter uniwersalny. Również jak w przypadku dwóch wcześniejszych obszarów, w ramach oceny spójności celu strategicznego, celów operacyjnych i kierunków działań również w danym obszarze, przeanalizowano dane wynikające z badania wśród osób biorących udział w procesie tworzenia Strategii WrOF 2050. W grupie osób biorących udział w badaniu 64% badanych w pełni się zgadza, że cele operacyjne są spójne z celem strategicznym, natomiast 27% się zgadza. W zakresie kierunków działań 81% ankietowanych interesariuszy zgadza się lub w pełni się zgadza, że cele operacyjne przekładają się na realistyczne kierunki działań.

W odpowiedzi na pytanie, czy zdaniem interesariuszy lista celów operacyjnych wpisanych w Cel strategiczny 3 jest kompletna, wskazuje się w większości na kompletność przedstawionych działań. Zwracano uwagę na kilka dodatkowych kwestii:

- rozważenie zmiany w nazwie celu 3.1 na „Dobry stan środowiska i racjonalne gospodarowanie zasobami naturalnymi”
- rozważenie zmiany w nazwie celu 3.3 polegającej na usunięciu pojęcia „dekarbonizacji” jako że w opinii ekspertów jest ona częścią mitygacji (grupy działań zmierzających do ograniczenia emisji gazów cieplarnianych, w tym CO₂)
- sugerowano mocniejsze zaakcentowanie retencji wody i sprawnego systemu melioracji (pomimo że poszczególne elementy tych zagadnień zawarto w kierunkach 3.1.10, 3.1.12, 3.2.6, 3.3.1, 3.3.4 – badanym zabrakło wprost użycia tych terminów i bardziej szczegółowego potraktowania ich w kontekście zwiększania odporności na zmiany klimatu)
- sugerowano mocniejsze zaakcentowanie edukacji ekologicznej lub tzw. zielonych kompetencji wśród mieszkańców (pomimo że zawierają się one w 3.1.9, 3.2.5, 3.3.3 – badanym zabrakło wskazania wprost tych terminów).

Cel strategiczny 4: Funkcjonalna i bezpieczna przestrzeń do życia

Cele operacyjne:

- 4.1. Funkcjonalny system transportowy
- 4.2. Zintegrowane planowanie przestrzenne
- 4.3. Zwiększone bezpieczeństwo oraz wzmocniona obrona cywilna

Cele te zostały w sposób logiczny i prawidłowy przyporządkowane do obszaru, jakim jest szeroko pojęta funkcjonalna i bezpieczna przestrzeń do życia.

Kierunki działań, które zostały wypracowane i ujęte w ramach powyższych celów operacyjnych mają swoje uzasadnienie dla danego obszaru. Należy zauważyć, że prawidłowo w tym obszarze ujęto działania związane z poprawą standardu i jakości komunikacji publicznej, w tym między innymi

poprzez zakup nowoczesnych, nisko- i zeroemisyjnych środków transportu, wykorzystywanie innowacyjnych technologii i rozwiązań w systemach transportowych (4.1.1), wspieranie działań podmiotów transportowych na rzecz rozwoju kolei aglomeracyjnej oraz wspólnej taryfy biletowej (4.1.4), rozwijaniem współpracy i wymiany informacji jednostek samorządu terytorialnego tworzących WrOF w zakresie zagospodarowania przestrzennego z dążeniem do prowadzenia wspólnej polityki przestrzennej (4.2.1) czy wspieranie bezpieczeństwa energetycznego, zapewniającego bieżące i przyszłe zapotrzebowania na energię przez gospodarkę, sektor publiczny i mieszkańców (4.3.6).

W omawianym obszarze wypracowana została część celów, które mają charakter ogólny i uniwersalny. Pojawiają się także konkretne inicjatywy odnoszące się do wskazanych wprost obszarów czy miejsc.

W przypadku Celu strategicznego 4 przeanalizowano również dane wynikające z badania wśród osób biorących udział w procesie tworzenia Strategii WrOF 2050. W grupie tej 62% badanych w pełni się zgadza, że cele operacyjne są spójne z celem strategicznym, natomiast 23% ma pozytywne zdanie w tym temacie. W zakresie kierunków działań 55% ankietowanych w pełni się zgadza, że cele operacyjne przekładają się na realistyczne kierunki działań, a 27% wskazało odpowiedź twierdzącą („zgadzam się”), co daje 82% pozytywnych opinii o obranych Strategii kierunkach.

W odpowiedzi na pytanie, czy zdaniem interesariuszy lista celów operacyjnych wpisanych w Cel strategiczny 4 jest kompletna, w większości uzyskano odpowiedź twierdzącą. Badani zwracali na kilka dodatkowych kwestii, które można rozważyć w ramach uzupełnień:

- uwzględnienie działań związanych z zapobieganiem wykluczeniu transportowemu (zwłaszcza osób starszych i ze specjalnymi potrzebami). Pomimo że aspekt ten zawarty jest m.in. w kierunkach 1.6.4, 4.1.1, 4.1.2, w Strategii nie ma kierunków działań bezpośrednio zapobiegających wykluczeniu transportowemu jako formie wykluczenia społecznego, w której mieszkańcy mają ograniczony lub brak dostępu do jakiegokolwiek transportu publicznego, co utrudnia lub uniemożliwia im pełne uczestnictwo w życiu społecznym, gospodarczym i kulturalnym
- można rozważyć dodanie zapisu dotyczącego przyjaznych i dostępnych przestrzeni publicznych (pomimo że częściowo kwestię tę porusza cel operacyjny 1.6, uznano, że wpisuje się to również w Cel strategiczny 4).

Ocena modelu funkcjonalno-przestrzennego

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej WrOF jest integralną częścią Strategii i jego celem jest wizualizacja i integracja wizji rozwoju w ujęciu przestrzennym. Został opracowany na podstawie trafnie zidentyfikowanych problemów wynikających z przeprowadzonych diagnoz: społecznej, gospodarczej oraz funkcjonalno-przestrzennej. Zastosowanie zasady selektywności funkcjonalnej i przestrzennej w konstrukcji modelu umożliwiło ujęcie w dokumencie kluczowych i strategicznych wyzwań, a następnie przełożenie ich na konkretne kierunki zagospodarowania przestrzennego Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego w perspektywie do 2050 roku.

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej WrOF wykazuje wysoki stopień spójności z głównymi wnioskami i wyzwaniem zdiagnozowanymi w Strategii. Istotnym elementem procesu jego weryfikacji było zorganizowanie warsztatów z udziałem grupy interesariuszy, co pozwoliło na identyfikację oraz korektę elementów wymagających poprawy. Większość uwag zgłoszonych podczas warsztatów została uwzględniona w ostatecznej wersji modelu.

Przyjęto m.in. kierunek generalizacji oznaczeń na mapach, ograniczono liczbę sygnatur oraz wprowadzono szersze stosowanie oznaczeń pasmowych. Część rekomendacji nie została uwzględniona graficznie z uwagi na skalę mapy i konieczność generalizacji symboli – zostały one jednak doprecyzowane w części opisowej dokumentu.

Nie uwzględniono postulatu zróżnicowania symboli ośrodków lokalnych i ponadlokalnych. Obecne zróżnicowanie wielkości symboli może budzić wątpliwości i utrudniać prawidłowe odczytanie

hierarchii tych ośrodków. Na mapie transportowej nie wyróżniono również planowanej trasy CPK spośród innych planowanych linii kolejowych, jak postulowano. Należy jednak zaznaczyć, że powyższe uwagi nie wpływają istotnie na jakość i trafność przyjętych założeń modelu. Za istotne uznano natomiast uzupełnienie brakujących przystanków kolejowych, m.in. w rejonie Długołęki/Mirkowa oraz Oławy Zachodniej.

Podsumowanie

Projekt Strategii Rozwoju WrOF 2050 jest dokumentem spójnym wewnątrznie. Posiada logiczną strukturę, w której cele strategiczne prowadzą do celów operacyjnych, a te z kolei są realizowane przez konkretne kierunki działań. Wskaźniki monitorowania określono w odniesieniu do ogólnego celu strategicznego dla każdego z obszarów.

3.3. Spójność zewnętrzna i zgodność z innymi dokumentami strategicznymi

W niniejszej części opracowania przedstawiono ocenę analizy zgodności projektu Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego „WrOF 2050” z dokumentami nadrzędnymi i komplementarnymi. Dokonano oceny spójności w zakresie dokumentów o charakterze krajowym – Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030⁷ (KSRR 2030), a także dokumentów o zasięgu regionalnym (Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030⁸ (SRWD 2030) i Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego⁹ (PZP WD). Dodatkowo w ogólny sposób odniesiono się także do dokumentów na poziomie europejskim, jak również innych dokumentów komplementarnych.

Zgodność z Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030

W opracowaniu Strategii WrOF 2050 dokonano porównania w zakresie zgodności celów danego dokumentu z celami i kierunkami interwencji Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030. Analiza w sposób szczegółowy została przedstawiona w tabeli. W opracowaniu przedstawiono zgodność poszczególnych celów operacyjnych Strategii WrOF w odniesieniu do trzech głównych celów szczegółowych, a także wybranych kierunków interwencji.

Należy potwierdzić, że założenia Strategii WrOF 2050 są zasadniczo w wielu obszarach spójne z założeniami, celami i kierunkami interwencji Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030.

W dokumencie nie przedstawiono ogólnego porównania w zakresie celów strategicznych Strategii WrOF w odniesieniu do Celów szczegółowych KSRR 2030. Dokonano natomiast szczegółowej analizy na poziomie celów operacyjnych w odniesieniu do kierunków interwencji, które zawierają się w poszczególnych celach szczegółowych KSRR 2030.

Poniżej przedstawiono zakres zgodności dla każdego celu strategicznego i operacyjnego Strategii WrOF 2050 i celów szczegółowych i kierunków interwencji KSRR 2030.

Tabela 2. Porównanie w zakresie zgodności Strategii WrOF 2050 z Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030

Cel strategiczny Strategii WrOF 2050	Cel szczegółowy Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030
Cel strategiczny 1. Wysoka jakość życia oraz zapewnione możliwości rozwoju i aktywności mieszkańców	Nie wykazano odniesienia do celu szczegółowego KSRR

⁷ Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030, Warszawa 2019.

⁸ Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030, Wrocław 2018.

⁹ Przyjęty Uchwałą nr XIX/482/20 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 16 czerwca 2020 r. w sprawie uchwalenia Planu zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego.

Cel strategiczny 2. Wysoka jakość życia oraz zapewnione możliwości rozwoju i aktywności mieszkańców	Nie wykazano odniesienia do celu szczegółowego KSRR
Cel strategiczny 3. Wysoki stopień zachowania środowiska naturalnego i adaptacja do zmian klimatu	Nie wykazano odniesienia do celu szczegółowego KSRR
Cel strategiczny 4. Funkcjonalna i bezpieczna przestrzeń do życia	Nie wykazano odniesienia do celu szczegółowego KSRR
Cel operacyjny Strategii WrOF 2050	Kierunek interwencji Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030
1.1. Włączająca polityka społeczna	1.4. Przeciwdziałanie kryzysom na obszarach zdegradowanych 3.3. Poprawa organizacji świadczenia usług publicznych
1.2. Aktywni i zaangażowani mieszkańcy	1.4. Przeciwdziałanie kryzysom na obszarach zdegradowanych 3.3. Poprawa organizacji świadczenia usług publicznych
1.3. Zdrowi mieszkańcy	1.4. Przeciwdziałanie kryzysom na obszarach zdegradowanych 3.3. Poprawa organizacji świadczenia usług publicznych
1.4. Dobry dostęp do szerokiej oferty mieszkań	1.4. Przeciwdziałanie kryzysom na obszarach zdegradowanych 3.3. Poprawa organizacji świadczenia usług publicznych
1.5. Silna tożsamość i atrakcyjna oferta kulturalna	1.4. Przeciwdziałanie kryzysom na obszarach zdegradowanych 3.3. Poprawa organizacji świadczenia usług publicznych
1.6. Atrakcyjne, dostępne przestrzenie publiczne oraz usługi publiczne	1.4. Przeciwdziałanie kryzysom na obszarach zdegradowanych
2.1. Innowacyjna i atrakcyjna oferta edukacyjna	1.5. Rozwój infrastruktury wspierającej dostarczenie usług publicznych i podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów 2.1. Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego 1.5. Rozwój infrastruktury wspierającej dostarczenie usług publicznych i podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów 3.3. Poprawa organizacji świadczenia usług publicznych
2.2. Efektywna gospodarka	1.5. Rozwój infrastruktury wspierającej dostarczenie usług publicznych i podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów

	2.2. Wspieranie przedsiębiorczości na szczeblu regionalnym i lokalnym
2.3. Zrównoważona funkcja gospodarcza	1.5. Rozwój infrastruktury wspierającej dostarczenie usług publicznych i podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów 2.2. Wspieranie przedsiębiorczości na szczeblu regionalnym i lokalnym 2.3. Innowacyjny rozwój regionu i doskonalenie podejścia opartego na Regionalnych Inteligentnych Specjalizacjach
2.4. Rozwinięta funkcja turystyczna	1.5. Rozwój infrastruktury wspierającej dostarczenie usług publicznych i podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów 2.3. Innowacyjny rozwój regionu i doskonalenie podejścia opartego na Regionalnych Inteligentnych Specjalizacjach
3.1. Dobry stan środowiska	Brak
3.2. Spójność przyrodnicza i wysoka bioróżnorodność	Brak
3.3. Mitygacja, dekarbonizacja i adaptacja do zmian klimatu	Brak
4.1. Funkcjonalny system transportowy	3.3. Poprawa organizacji świadczenia usług publicznych
4.2. Zintegrowane planowanie przestrzenne	3.2. Wzmacnianie współpracy i zintegrowanego podejścia do rozwoju na poziomie lokalnym, regionalnym i ponadregionalnym
4.3. Zwiększone bezpieczeństwo oraz wzmocniona obrona cywilna	3.2. Wzmacnianie współpracy i zintegrowanego podejścia do rozwoju na poziomie lokalnym, regionalnym i ponadregionalnym

Źródło: Opracowanie własne na podstawie tabeli Zgodność celów Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego WrOF 2050 z celami Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 – Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego „WrOF 2050” Wrocław 2025

Przedstawiając zgodność Strategii WrOF 2050 z KSRR 2030 należy zauważyć, że cele operacyjne: 1.1. Włączająca polityka społeczna; 1.2. Aktywni i zaangażowani mieszkańcy; 1.3. Zdrowi mieszkańcy; 1.4. Dobry dostęp do szerokiej oferty mieszkań; 1.5. Silna tożsamość i atrakcyjna oferta kulturalna; 1.6. Atrakcyjne, dostępne przestrzenie publiczne oraz usługi publiczne są zbieżne z kierunkami interwencji zawartymi w celu szczegółowym 1 KSRR 2030 Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym. Dokument KSRR 2030 zakłada zmniejszenia dysproporcji społeczno-gospodarczych i zapewnienia równych szans rozwojowych. Dodatkowo powyższe cele operacyjne mają również odzwierciedlenie w kierunkach działań w ramach celu szczegółowego 3 KSRR 2030 Poprawa organizacji świadczenia usług publicznych. KSRR zakłada integrację usług na poziomie lokalnym oraz wzmacnianie współpracy międzygminnej w zakresie dostarczania usług publicznych i rozwoju. Również Narodowy Program Mieszkaniowy KSRR 2030 ma na celu rozwój mieszkalnictwa, w tym mieszkań na wynajem i budownictwa socjalnego, co jest spójne z celem operacyjnym Strategii WrOF 2050, jakim jest 1.4. Dobry dostęp do szerokiej oferty mieszkań.

Strategia WrOF 2050 wyznacza Cele operacyjne: 2.1. Innowacyjna i atrakcyjna oferta edukacyjna; 2.2. Efektywna gospodarka; 2.3. Zrównoważona funkcja gospodarcza; 2.4. Rozwinięta funkcja turystyczna. Są one zgodne z kierunkami interwencji zawartymi w celu szczegółowym 2 KSRR 2030 Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych. KSRR zakłada rozwój kapitału ludzkiego i społecznego oraz wspieranie przedsiębiorczości i innowacyjności. KSRR 2030 kładzie także nacisk na rozwój regionu i doskonalenie podejścia opartego na Regionalnych Inteligentnych Specjalizacjach. Odzwierciedleniem danego podejścia w Strategii WrOF 2050 będą natomiast Cele 2.1. czy 2.2. Strategii WrOF 2050, które uwidaczniają innowacyjną edukację i gospodarkę. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 jako kierunek interwencji wyznacza wspieranie przedsiębiorczości na szczeblu regionalnym i lokalnym. W przypadku celu operacyjnego 2.4. Strategii WrOF 2050 Rozwinięta funkcja turystyczna należy wskazać, że cel ten ma odzwierciedlenie w kilku kierunkach interwencji KSRR 2030.

Dokument Strategii WrOF 2050 nie wskazuje jednak na zbieżność celów operacyjnych: 3.1. Dobry stan środowiska; 3.2. Spójność przyrodnicza i wysoka bioróżnorodność; 3.3. Mitygacja, dekarbonizacja i adaptacja do zmian klimatu z żadnym z celów szczegółowych i kierunków interwencji KSRR 2030.

Cele operacyjne zawarte w ramach ostatniego obszaru Strategii WrOF 2050 – 4.1 Funkcjonalny system transportowy; 4.2. Zintegrowane planowanie przestrzenne; 4.3. Zwiększone bezpieczeństwo oraz wzmocniona obrona cywilna są spójne z poszczególnymi kierunkami interwencji zawartymi w celu szczegółowym 3 KSRR 2030 Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie. KSRR zawiera Strategię Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku, która obejmuje inwestycje w niskoemisyjny transport, infrastrukturę drogową i kolejową oraz systemy inteligentnego transportu. Cele WrOF dotyczące funkcjonalnego systemu transportowego, zwłaszcza w odniesieniu do transportu publicznego, są zgodne z tymi kierunkami. KSRR wymienia projekty strategiczne, takie jak Program Mosty dla Regionów, Fundusz Dróg Samorządowych, Program Budowy Dróg Krajowych, Projekt „Wspólny Bilet” i Centralny Port Komunikacyjny (CPK). WrOF uwzględnia rozbudowę infrastruktury kolejowej, w tym połączeń z CPK. KSRR akcentuje poprawę zdolności instytucjonalnej do zarządzania rozwojem na wszystkich poziomach, co jest istotne dla zintegrowanego planowania przestrzennego i bezpieczeństwa.

Zgodność ze Strategią Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030

W ramach ewaluacji Strategii WrOF 2050 dokonano także oceny jej spójności z dokumentem strategicznym o charakterze lokalnym, jakim jest Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030 (SRWD 2030), stanowiąca podstawowy dokument zawierający kierunki rozwoju na obszarze Dolnego Śląska. Wskazać należy, że ze względu na obszar oddziaływania, jak również okres obowiązywania, są to dokumenty częściowo spójne – Strategia WrOF 2050 obejmuje bowiem obszar 19 gmin należących do Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego. SRWD 2030 dotyczy natomiast całego Dolnego Śląska. Dodatkowo SRWD 2030 zakłada plan rozwoju w perspektywie do roku 2030, natomiast Strategia WrOF wyznacza perspektywę dłuższą (do roku 2050), co sprawia, że pierwszy okres jej obowiązywania przypada na czas wdrażania SRWD 2030.

W dokumencie Strategii WrOF 2050 dokonano oceny jej zgodności na poziomie spójności pomiędzy celami operacyjnymi dokumentu a celami operacyjnymi Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030. Poniższa tabela przedstawia ocenę spójności obu dokumentów.

Tabela 3. Porównanie w zakresie spójności Strategii WrOF 2050 z Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030

Cel operacyjny Strategii WrOF 2050	Cel operacyjny SRWD 2030
1.1. Włączająca polityka społeczna	1.4. Wspieranie rozwoju i rewitalizacja zdegradowanych obszarów wiejskich i miejskich 2.2. Rozwój i modernizacja regionalnej infrastruktury publicznej z uwzględnieniem potrzeb osób z niepełnosprawnościami i starszych 2.3. Rozwój i doskonalenie usług publicznych 3.2. Wzrost społecznej integracji 3.5. Doskonalenie regionalnej polityki wspierania seniorów oraz osób z niepełnosprawnościami
1.2. Aktywni i zaangażowani mieszkańcy	1.4. Wspieranie rozwoju i rewitalizacja zdegradowanych obszarów wiejskich i miejskich 2.2. Rozwój i modernizacja regionalnej infrastruktury publicznej z uwzględnieniem potrzeb osób z niepełnosprawnościami i starszych 3.1. Kształtowanie postaw obywatelskich 3.2. Wzrost społecznej integracji
1.3. Zdrowi mieszkańcy	1.4. Wspieranie rozwoju i rewitalizacja zdegradowanych obszarów wiejskich i miejskich 2.2. Rozwój i modernizacja regionalnej infrastruktury publicznej z uwzględnieniem potrzeb osób z niepełnosprawnościami i starszych 2.3. Rozwój i doskonalenie usług publicznych 3.1. Kształtowanie postaw obywatelskich 3.2. Wzrost społecznej integracji 3.6. Kształtowanie postaw prozdrowotnych, prosportowych i proekologicznych
1.4. Dobry dostęp do szerokiej oferty mieszkań	1.4. Wspieranie rozwoju i rewitalizacja zdegradowanych obszarów wiejskich i miejskich 2.2. Rozwój i modernizacja regionalnej infrastruktury publicznej z uwzględnieniem potrzeb osób z niepełnosprawnościami i starszych 2.3. Rozwój i doskonalenie usług publicznych 3.2. Wzrost społecznej integracji
1.5. Silna tożsamość i atrakcyjna oferta kulturalna	1.4. Wspieranie rozwoju i rewitalizacja zdegradowanych obszarów wiejskich i miejskich 2.3. Rozwój i doskonalenie usług publicznych 3.2. Wzrost społecznej integracji 4.5. Ochrona obiektów i terenów dziedzictwa kulturowego
1.6 Atrakcyjne, dostępne przestrzenie publiczne oraz usługi publiczne	1.4. Wspieranie rozwoju i rewitalizacja zdegradowanych obszarów wiejskich i miejskich 2.2. Rozwój i modernizacja regionalnej infrastruktury publicznej z uwzględnieniem potrzeb osób z niepełnosprawnościami i starszych

	3.2. Wzrost społecznej integracji 4.5. Ochrona obiektów i terenów dziedzictwa kulturowego
2.1. Innowacyjna i atrakcyjna oferta edukacyjna	1.2. Wzmocnienie krajowej i europejskiej konkurencyjności regionu i jego marki 1.3. Wzmacnianie innowacyjności, w tym ekoinnowacyjności regionu 2.3. Rozwój i doskonalenie usług publicznych 3.3. Doskonalenie regionalnego i lokalnych rynków pracy 3.4. Poprawa efektywności kształcenia
2.2. Efektywna gospodarka	1.1. Wspieranie endogenicznych potencjałów gospodarczych subregionów 1.2. Wzmocnienie krajowej i europejskiej konkurencyjności regionu i jego marki 1.3. Wzmacnianie innowacyjności, w tym ekoinnowacyjności regionu 2.3. Rozwój i doskonalenie usług publicznych 3.3. Doskonalenie regionalnego i lokalnych rynków pracy 5.2. Wzrost dostępności regionalnej infrastruktury informacyjnej o wysokich standardach funkcjonalno-użytkowych
2.3. Zrównoważona funkcja gospodarcza	1.1. Wspieranie endogenicznych potencjałów gospodarczych subregionów 1.2. Wzmocnienie krajowej i europejskiej konkurencyjności regionu i jego marki 3.3. Doskonalenie regionalnego i lokalnych rynków pracy 4.4. Wspieranie produkcji energii ze źródeł odnawialnych oraz wspieranie bezpieczeństwa energetycznego
2.4. Rozwinięta funkcja turystyczna	1.1. Wspieranie endogenicznych potencjałów gospodarczych subregionów 1.2. Wzmocnienie krajowej i europejskiej konkurencyjności regionu i jego marki
3.1. Dobry stan środowiska	2.1. Poprawa stanu i dostępności regionalnej infrastruktury technicznej 3.6. Kształtowanie postaw prozdrowotnych, prosportowych i proekologicznych 4.1. Poprawa stanu środowiska 4.2. Racjonalne wykorzystanie walorów i zasobów środowiska 4.3. Ochrona przed klęskami żywiołowymi 4.4. Wspieranie produkcji energii ze źródeł odnawialnych oraz wspieranie bezpieczeństwa energetycznego 4.6. Rozwój gospodarki cyrkularnej
3.2. Spójność przyrodnicza i wysoka bioróżnorodność	3.6. Kształtowanie postaw prozdrowotnych, prosportowych i proekologicznych 4.2. Racjonalne wykorzystanie walorów i zasobów środowiska 4.3. Ochrona przed klęskami żywiołowymi
3.3. Mitygacja, dekarbonizacja i adaptacja do zmian klimatu	2.1. Poprawa stanu i dostępności regionalnej infrastruktury technicznej

	3.6. Kształtowanie postaw prozdrowotnych, prosportowych i proekologicznych 4.2. Racjonalne wykorzystanie walorów i zasobów środowiska 4.3. Ochrona przed klęskami żywiołowymi
4.1. Funkcjonalny system transportowy	2.1. Poprawa stanu i dostępności regionalnej infrastruktury technicznej 5.1. Rozwój regionalnej sieci transportowej
4.2. Zintegrowane planowanie przestrzenne	5.3. Wspieranie współpracy międzyregionalnej i transgranicznej
4.3. Zwiększone bezpieczeństwo oraz wzmocniona obrona cywilna	2.1. Poprawa stanu i dostępności regionalnej infrastruktury technicznej 4.3. Ochrona przed klęskami żywiołowymi

Źródło: Opracowanie własne na podstawie tabeli Zgodność celów operacyjnych Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego WrOF 2050 z celami Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030 – Strategia Rozwoju Ponadlokalnego Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego „WrOF 2050” Wrocław 2025

Analizując spójność celów operacyjnych Strategii ZIT WrOF zawartych w ramach celu strategicznego 1. Wysoka jakość życia oraz zapewnione możliwości rozwoju i aktywności mieszkańców, należy stwierdzić, że są one zbieżne z celami operacyjnymi Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030: w większości z celem operacyjnym 2.2. Rozwój i modernizacja regionalnej infrastruktury publicznej z uwzględnieniem potrzeb osób z niepełnosprawnościami i starszych, który obejmuje działania związane z inkluzywną polityką społeczną i dostępnością przestrzeni publicznych. Dodatkowo występuje również spójność m.in. z celem operacyjnym 2.3. SRWD Rozwój i doskonalenie usług publicznych, w tym upowszechnianie kultury i zwiększanie dostępności usług publicznych wyższego rzędu. W ramach grupy celów operacyjnych z obszaru wysokiej jakości życia oraz zapewnienia możliwości rozwoju i aktywności i mieszkańców, występuje zgodność z celem operacyjnym 3.5. SRWD Doskonalenie regionalnej polityki wspierania seniorów oraz osób z niepełnosprawnościami, co obejmuje aktywizację osób starszych i rehabilitację osób z niepełnosprawnościami.

W ramach grupy celów operacyjnych zawierających się w celu strategicznym 2. Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka, nauka, edukacja, zauważalna jest ich spójność z takimi celami operacyjnymi SRWD 2030 jak np.: 1.1. SRWD Wspieranie endogenicznych potencjałów gospodarczych subregionów, w tym rozwój MŚP, rzemiosła i lokalnych rynków żywności czy 1.2. SRWD Wzmocnienie krajowej i europejskiej konkurencyjności regionu i jego marki, który obejmuje promowanie regionu jako atrakcyjnego miejsca dla turystyki oraz wspieranie dolnośląskich inteligentnych specjalizacji.

Grupa celów operacyjnych w ramach celu strategicznego 3. Wysoki stopień zachowania środowiska naturalnego i adaptacja do zmian klimatu odpowiada celowi operacyjnemu 2.1. SRWD Poprawa stanu i dostępności regionalnej infrastruktury technicznej, w tym działaniom w zakresie gospodarki wodno-ściekowej i odpadami. Stwierdzić należy również zbieżność m.in. z celem operacyjnym 4.1. SRWD Poprawa stanu środowiska, który obejmuje działania na rzecz poprawy jakości powietrza i rozwoju odnawialnych źródeł energii czy z celem operacyjnym 4.5. SRWD Rozwój gospodarki cyrkularnej, wspierając redukcję zużycia surowców, ograniczenie odpadów i rozwój rynku surowców wtórnych.

W ramach ostatniej grupy celów operacyjnych z obszaru celu strategicznego 4. Funkcjonalna i bezpieczna przestrzeń do życia, wykazuje się również spójność z poszczególnymi celami operacyjnymi Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030. Cele te odpowiadają celowi operacyjnemu 2.1. SRWD Poprawa stanu i dostępności regionalnej infrastruktury technicznej w zakresie infrastruktury transportowej, celowi operacyjnemu 4.3. SRWD Zwiększenie

bezpieczeństwa publicznego i zarządzania kryzysowego, co obejmuje minimalizację zagrożeń wynikających ze zjawisk atmosferycznych i awarii przemysłowych. Dodatkowo spójność widoczna jest w odniesieniu do celu operacyjnego 5.1. SRWD Rozwój regionalnej sieci transportowej, w tym rozwój kolei aglomeracyjnej i szybkich połączeń i celu operacyjnego 5.3. SRWD Wspieranie współpracy międzyregionalnej i transgranicznej, co ma znaczenie dla zintegrowanego planowania przestrzennego.

Zgodność z Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego

W Strategii WrOF 2050 przedstawiono również jej spójność w odniesieniu do Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego (PZP WD). W dokumencie wykazano powiązania i spójność w porównaniu celów PZP i celów operacyjnych Strategii WrOF 2050. Poniższa tabela przedstawia powiązania obu dokumentów.

Tabela 4. Porównanie w zakresie zgodności Strategii WrOF 2050 z Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego

Cel strategiczny Strategii WrOF 2050	Cel Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego
1.1. Włączająca polityka społeczna	Cel 1. Zapewnienie warunków zrównoważonego i równomiernego rozwoju społeczno-gospodarczego poprzez funkcjonalne kształtowanie hierarchicznej sieci osadniczej gwarantującej dostęp do usług i rynku pracy
1.2. Aktywni i zaangażowani mieszkańcy	Cel 1. Zapewnienie warunków zrównoważonego i równomiernego rozwoju społeczno-gospodarczego poprzez funkcjonalne kształtowanie hierarchicznej sieci osadniczej gwarantującej dostęp do usług i rynku pracy
1.3. Zdrowi mieszkańcy	Cel 1. Zapewnienie warunków zrównoważonego i równomiernego rozwoju społeczno-gospodarczego poprzez funkcjonalne kształtowanie hierarchicznej sieci osadniczej gwarantującej dostęp do usług i rynku pracy
1.4. Dobry dostęp do szerokiej oferty mieszkań	Cel 1. Zapewnienie warunków zrównoważonego i równomiernego rozwoju społeczno-gospodarczego poprzez funkcjonalne kształtowanie hierarchicznej sieci osadniczej gwarantującej dostęp do usług i rynku pracy
1.5. Silna tożsamość i atrakcyjna oferta kulturalna	Cel 1. Zapewnienie warunków zrównoważonego i równomiernego rozwoju społeczno-gospodarczego poprzez funkcjonalne kształtowanie hierarchicznej sieci osadniczej gwarantującej dostęp do usług i rynku pracy
1.6. Atrakcyjne, dostępne przestrzenie publiczne oraz usługi publiczne	Cel 1. Zapewnienie warunków zrównoważonego i równomiernego rozwoju społeczno-gospodarczego poprzez funkcjonalne kształtowanie hierarchicznej sieci osadniczej gwarantującej dostęp do usług i rynku pracy
2.1. Innowacyjna i atrakcyjna oferta edukacyjna	Cel 1. Zapewnienie warunków zrównoważonego i równomiernego rozwoju społeczno-gospodarczego poprzez funkcjonalne kształtowanie

	hierarchicznej sieci osadniczej gwarantującej dostęp do usług i rynku pracy
2.2. Efektywna gospodarka	Cel 1. Zapewnienie warunków zrównoważonego i równomiernego rozwoju społeczno-gospodarczego poprzez funkcjonalne kształtowanie hierarchicznej sieci osadniczej gwarantującej dostęp do usług i rynku pracy
2.3. Zrównoważona funkcja gospodarcza	Cel 1. Zapewnienie warunków zrównoważonego i równomiernego rozwoju społeczno-gospodarczego poprzez funkcjonalne kształtowanie hierarchicznej sieci osadniczej gwarantującej dostęp do usług i rynku pracy
2.4. Rozwinięta funkcja turystyczna	Cel 1. Zapewnienie warunków zrównoważonego i równomiernego rozwoju społeczno-gospodarczego poprzez funkcjonalne kształtowanie hierarchicznej sieci osadniczej gwarantującej dostęp do usług i rynku pracy
3.1. Dobry stan środowiska	Cel 2. Racjonalny i zrównoważony sposób wykorzystania zasobów środowiska przyrodniczego, kulturowego krajobrazu Cel 3. Zapewnienie bezpieczeństwa mieszkańcom przez struktury przestrzenne odporne na zmiany klimatu, zagrożenia naturalne i pochodzące z działalności człowieka.
3.2. Spójność przyrodnicza i wysoka bioróżnorodność	Cel 2. Racjonalny i zrównoważony sposób wykorzystania zasobów środowiska przyrodniczego, kulturowego krajobrazu
3.3. Mitygacja, dekarbonizacja i adaptacja do zmian klimatu	Cel 2. Racjonalny i zrównoważony sposób wykorzystania zasobów środowiska przyrodniczego, kulturowego krajobrazu Cel 3. Zapewnienie bezpieczeństwa mieszkańcom przez struktury przestrzenne odporne na zmiany klimatu, zagrożenia naturalne i pochodzące z działalności człowieka.
4.1. Funkcjonalny system transportowy	Cel 4. Dobra dostępność transportowa i sprawne systemy infrastruktury transportowej.
4.2. Zintegrowane planowanie przestrzenne	Cel 3. Zapewnienie bezpieczeństwa mieszkańcom przez struktury przestrzenne odporne na zmiany klimatu, zagrożenia naturalne i pochodzące z działalności człowieka.
4.3. Zwiększone bezpieczeństwo oraz wzmocniona obrona cywilna	Cel 3. Zapewnienie bezpieczeństwa mieszkańcom przez struktury przestrzenne odporne na zmiany klimatu, zagrożenia naturalne i pochodzące z działalności człowieka.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie tabeli Zgodność celów Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego WrOF 2050 z celami Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego – Strategia Rozwoju Ponadlokalnego Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego „WrOF 2050” Wrocław 2025

Ogólna zgodność z politykami Unii Europejskiej

Projekt Strategii WrOF 2050 nie przedstawia w sposób szczegółowy odniesienia do dokumentów komplementarnych na poziomie europejskim – w tym założeń Europejskiego Zielonego Ładu. W ramach metodyki opracowania ewaluacyjnego wskazano jednak ogólną zgodność dokumentu z założeniami Europejskiego Zielonego Ładu i Nowego Europejskiego Bauhausu.

Zgodność z pozostałymi dokumentami

W dokumencie Strategii WrOF 2050 dokonano również odniesienia do dokumentu Strategii ZIT WrOF na lata 2021-2027, która jest dokumentem, który autorzy określają jako wyjściowy w stosunku do Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego WrOF 2050. Wskazuje się, że cele strategiczne są zasadniczo zbieżne, natomiast różnice pojawiają się na poziomie akcentów celów strategicznych i ich uzasadnienia.

W dokumencie dokonano porównania celów operacyjnych i kierunków działań ze Strategii WrOF 2050 z priorytetami Strategii ZIT i kierunkami działań Strategii ZIT. Strategia WrOF 2050 w aspekcie środowiskowym zakłada również zgodność i komplementarność z takimi dokumentami jak ustawa Prawo wodne, Ustawa o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków czy Plan przeciwdziałania skutkom suszy.

Podsumowując, należy wskazać, że projekt Strategii WrOF 2050 wykazuje wysoki stopień spójności i komplementarności z nadrzędnymi dokumentami o charakterze regionalnym i krajowym. Dodatkowo deklaruje również ogólnie odniesienie do szerokich założeń polityk unijnych – w tym Europejskiego Zielonego Ładu. Nie wykazywano jednak szczegółowego odniesienia i analizy w stosunku do dokumentów na poziomie europejskim.

W odniesieniu do dokumentów komplementarnych pojawiają się jedynie niektóre zmiany akcentów, jednakże wynikają one przede wszystkim z okresu opracowania i przyjęcia dokumentów, aktualizacji i doprecyzowania celów w kontekście nowych wyzwań dla regionu, a także różnego terytorium oddziaływania i horyzontu czasowego.

3.4. Ocena planowanych efektów i ich trwałości

Analizując projekt Strategii Rozwoju Ponadlokalnego WrOF 2050 w kontekście oceny planowanych efektów i ich trwałości, poddano analizie przewidywany wpływ działań na rozwój społeczno-gospodarczy i środowiskowy obszaru WrOF. Dodatkowo w tej części oceny dokonano weryfikacji, czy efekty strategii są realistyczne, mierzalne i możliwe do osiągnięcia w założonym horyzoncie czasowym do 2050 roku.

Dokonując oceny planowanych efektów i ich trwałości założeń dokument, należy odnieść się do zasadniczych kryteriów ewaluacyjnych, takich jak:

- trafność – ocena, czy założone cele i kierunki działań Strategii WrOF odpowiadają na zidentyfikowane potrzeby, problemy i zdefiniowane wyzwania rozwojowe
- skuteczność – weryfikacja i ocena, czy kierunki działań przy wykorzystaniu środków finansowych są adekwatne do założonych celów, a także czy opracowane wskaźniki są mierzalne w zakresie postępów i stopnia realizacji poszczególnych celów
- efektywność – relacja między planowanymi nakładami (finansowymi, ludzkimi, administracyjnymi) a oczekiwanymi efektami interwencji
- trwałość – ocena ciągłości efektów po ustaniu interwencji w perspektywie długookresowej.

Należy tu podkreślić, że Strategia Rozwoju Ponadlokalnego WrOF 2050 została opracowana w oparciu o najbardziej optymistyczny scenariusz rozwoju – zrównoważonego i trwałego, który zakłada dynamiczny rozwój gospodarczy, równowagę wartości społecznych, ekologicznych oraz współpracę międzypodmiotową na poziomie gmin należących do Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego.

Wyniki analizy

Cel strategiczny 1: Wysoka jakość życia oraz zapewnione możliwości rozwoju i aktywności mieszkańców

Trafność. Wrocławski Obszar Funkcjonalny odnotowuje dużą dynamikę procesów demograficznych, w tym wzrost liczby ludności o 12,4% w latach 2013-2023, z prognozą dalszego wzrostu do około 1,25 mln – w perspektywie do 2050 r. Towarzyszy temu starzenie się społeczeństwa, migracje, urbanizacja, a co za tym idzie konieczność zapewnienia dostępu do usług publicznych (edukacja, opieka zdrowotna i społeczna) oraz infrastruktury technicznej. Istotnym problemem są również wysokie i rosnące ceny mieszkań, ograniczające dostępność dla osób o niższych dochodach.

Poniższa tabela przedstawia powiązanie zaproponowanego w Strategii WrOF 2050 celu strategicznego w obszarze społecznym ze zdefiniowanymi wyzwaniami rozwojowymi.

Tabela 5. Powiązanie celu strategicznego dla obszaru społecznego ze zdefiniowanymi wyzwaniami rozwojowymi

Obszar	Cel strategiczny	Zdefiniowane wyzwania rozwojowe
Społeczny	Cel strategiczny 1. Wysoka jakość życia oraz zapewnione możliwości rozwoju	1. dostosowanie polityki społecznej, w tym pomocy społecznej i ochrony zdrowia, do zmian

	i aktywności mieszkańców	demograficznych wynikających ze starzenia się społeczeństwa, 2. integracja społeczna migrantów, 3. tworzenie impulsów do zwiększania dzietności, 4. zwiększenie innowacyjności systemu pomocy społecznej oraz jego komplementarności i integracyjności z innymi systemami, w tym z systemem ochrony zdrowia oraz innymi systemami zabezpieczenia społecznego, 5. wzmocnienie ponadlokalnej współpracy w zakresie rozwiązywania problemów społecznych i realizacji polityk społecznych, 6. poprawa dostępności i jakości do usług społecznych w ujęciu WrOF, w tym kultury, sportu, wychowania, edukacji, opieki zdrowotnej, 7. poprawa dostępności oferty mieszkaniowej dedykowanej osobom z niższymi dochodami, 8. zwiększenie zdolności do reagowania na sytuacje kryzysowe.
--	--------------------------	---

Źródło: Opracowanie własne

Skuteczność. W ramach dostosowania polityki społecznej do zmian demograficznych i migrantów, Strategia zakłada rozwój włączającej polityki społecznej i zwiększenie innowacyjności systemu pomocy społecznej. Jest to kluczowe dla trwałego rozwoju, gdyż pozytywny efekt europejskiej polityki spójności w całej Polsce był widoczny w tworzeniu nowych miejsc pracy, poprawie kwalifikacji pracowników i ich lepszej adaptacji do zmieniających się warunków rynkowych.

W kontekście rozwoju mieszkalnictwa i transportu, Strategia przewiduje rozwój mieszkalnictwa, zwłaszcza komercyjnego, oraz wspieranie rozwiązań sprzyjających rozwojowi funkcjonalnych, samowystarczalnych stref mieszkaniowych z dobrym skomunikowaniem. Ten kierunek działań jest realistyczny, ale wymaga znacznych nakładów, biorąc pod uwagę prognozowany wzrost liczby mieszkańców o 200-300 tys. do 2050 roku. Jeśli zaś mowa o dostępności i jakości usług publicznych, oczekuje się poprawy dostępu do kultury, sportu, edukacji, opieki zdrowotnej, w tym opieki żłobkowej i przedszkolnej. Dostępność i jakość infrastruktury społecznej wymaga systematycznej rozbudowy.

Wskaźniki w danym obszarze takie jak np. „Miejsca w placówkach wsparcia dziennego” mają charakter ilościowy i są mierzalne, pozwalając na ocenę przyrostu w czasie.

Efektywność. Potencjalne źródła finansowania działań ujętych w Strategii WrOF 2050, które zakładają wykorzystanie środków budżetów gmin, środki Unii Europejskiej inne fundusze zewnętrzne – np. fundusze norweskie i fundusze Europejskiego Obszaru Gospodarczego, środki budżetu państwa,

środki budżetu samorządu województw, środki budżetów powiatów – na współfinansowanie projektów lub jako niezależne źródło finansowania, środki prywatne, np. przedsiębiorców, organizacji pozarządowych, mieszkańców pozwalają założyć możliwość realizacji założonych kierunków rozwoju. Analiza ram finansowania rozwoju WrOF sporządzona została w odniesieniu do zdolności finansowania inwestycji (wydatki majątkowe inwestycyjne) przez samorządy gminne.

Trwałość. Ocenia się, że długoterminowe zaplanowane kierunki działań w obszarze społecznym, takie jak inwestycje w infrastrukturę społeczną, rozwój mieszkalnictwa czy budowanie spójnych systemów opieki i edukacji mogą przyczynić się do trwałej poprawy jakości życia i kapitału ludzkiego.

Cel strategiczny 2: Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka, nauka, edukacja

Trafność. Wrocławski Obszar Funkcjonalny jest jednym z najdynamiczniej rozwijających się regionów Polski, charakteryzującym się wysoką konkurencyjnością i atrakcyjnością inwestycyjną. Kluczowe wyzwania to niedobór pracowników w sektorach produkcji, budownictwa, edukacji, ICT, ograniczona dostępność do zasobów wody i rosnące ceny energii.

Poniższa tabela przedstawia powiązanie zaproponowanego w Strategii WrOF 2050 celu strategicznego w obszarze gospodarczym ze zdefiniowanymi wyzwaniami rozwojowymi.

Tabela 6. Powiązanie celu strategicznego dla obszaru gospodarczego ze zdefiniowanymi wyzwaniami rozwojowymi

Obszar	Cel strategiczny	Zdefiniowane wyzwania rozwojowe
Gospodarczy	Cel strategiczny 2. Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka, nauka, edukacja	1. zapewnienie kadr dla rozwijającej się gospodarki, przy ścisłej współpracy i udziale sektora nauki i szkolnictwa, 2. zapewnienie wysokiej jakości życia, która wspierać będzie zdolność przyciągania i zatrzymania kadr dla rozwijającej się gospodarki, 3. zabezpieczenie dla przyszłego rozwoju WrOF kluczowych zasobów, w tym zasobów wody oraz energii, 4. zrównoważony i moderowany w ujęciu WrOF rozwój funkcji gospodarczej, w tym turystyki, wspierany przez rozwój infrastruktury technicznej i komunikacyjnej, 5. wzmocnienie potencjału konkurencyjności gospodarki w oparciu

		o innowacje, nowoczesne technologie i silne marki.
--	--	--

Źródło: Opracowanie własne

Skuteczność. W ramach wzrostu innowacyjności i konkurencyjności, wizja zakłada, że WrOF stanie się przykładem skutecznego wdrażania innowacji i gospodarki opartej na wiedzy, z wzmocnioną współpracą między nauką a sektorami gospodarki. Krajowe doświadczenia pokazują, że przykładowo fundusze UE sprzyjały wzrostowi PKB (około 8,4% średniorocznego wzrostu PKB Polski w latach 2004-2020 było efektem tych funduszy), oraz zwiększyły udział nakładów na B+R w PKB o 0,2 p.p. Prognozy do roku 2029 przewidują dalszy pozytywny wpływ na wzrost PKB.

Jeśli mowa o niezależności energetycznej i wodnej, Strategia dąży do wysokiego stopnia niezależności w dostępie do tych strategicznych zasobów. Odpowiada to na zdiagnozowane bariery rozwojowe. Modernizacja sektora energetycznego jest szansą na osiągnięcie niezależności energetycznej.

W kontekście rozwoju funkcji turystycznej, jako że Wrocław jest obecnie jednym z głównych ośrodków turystycznych, Strategia zakłada rozwój infrastruktury i oferty turystycznej także pozostałych obszarów WrOF, zwiększając ich rozpoznawalność krajową i międzynarodową.

Wskaźniki wybrane dla danego obszaru mają charakter ilościowy i są mierzalne, pozwalają na ocenę ich zmiany w czasie.

Efektywność. Potencjalne źródła finansowania działań ujętych w Strategii WrOF 2050, które zakładają wykorzystanie środków budżetów gmin, środków Unii Europejskiej i inne fundusze zewnętrzne – np. fundusze norweskie i fundusze Europejskiego Obszaru Gospodarczego, środki budżetu państwa, środki budżetu samorządu województw, środki budżetów powiatów – na współfinansowanie projektów lub jako niezależne źródło finansowania, środki prywatne, np. przedsiębiorców, organizacji pozarządowych, mieszkańców, pozwalają założyć możliwość realizacji założonych kierunków rozwoju. Analiza ram finansowania rozwoju WrOF sporządzona została w odniesieniu do zdolności finansowania inwestycji (wydatki majątkowe inwestycyjne) przez samorządy gminne.

Trwałość. Koncentracja na innowacjach, gospodarce opartej na wiedzy i obiegu zamkniętym oraz wzmocnieniu współpracy nauka-gospodarka buduje podstawy dla utrzymania trwałego wzrostu konkurencyjności WrOF.

Cel strategiczny 3: Wysoki stopień zachowania środowiska naturalnego i adaptacja do zmian klimatu

Trafność. Wrocławski Obszar Funkcjonalny stoi w obliczu presji urbanizacyjnej, negatywnego wpływu intensywnego rolnictwa, złego stanu powietrza i wód, hałasu. Definiuje się również zagrożenia wynikające ze zmian klimatu (powódzie i susze).

Poniższa tabela przedstawia powiązanie zaproponowanego w Strategii WrOF 2050 celu strategicznego w obszarze środowiskowym ze zdefiniowanymi wyzwaniami rozwojowymi.

Tabela 7. Powiązanie celu strategicznego dla obszaru środowiskowego ze zdefiniowanymi wyzwaniami rozwojowymi

Obszar	Cel strategiczny	Zdefiniowane wyzwania rozwojowe
Środowiskowy	Cel strategiczny 3. Wysoki stopień zachowania środowiska naturalnego	1. podnoszenie świadomości ekologicznej, wspierającej zrównoważony rozwój WrOF,

	i adaptacja do zmian klimatu	2. świadome i partnerskie w ujęciu WrOF planowanie przestrzenne, zorientowane na zachowanie i odbudowę bioróżnorodności, w tym: siedlisk, korytarzy ekologicznych oraz wspieranie funkcji ekosystemowych, 3. poprawa stanu środowiska, w tym wód, gleb, powietrza, klimatu akustycznego i zmniejszenie zanieczyszczenia światłem, 4. przystosowanie się do zmian klimatu, w tym suszy oraz zagrożenia powodziowego poprzez integrację działań planistycznych, inwestycyjnych oraz społecznych, 5. rozwój terenów zieleni w gminach, 6. zwiększenie zdolności obszaru WrOF do zatrzymania i retencjonowania wody, 7. utrzymanie i wzmacnianie potencjału ekologicznego obszaru WrOF, w tym ochrona oraz rozbudowa korytarzy ekologicznych, a także zachowanie i odbudowa / wspieranie bioróżnorodności przyrodniczej i siedlisk przyrodniczych. Niedopuszczanie do wprowadzenia zabudowy na
--	-------------------------------------	---

		korytarzach zieleni pomiędzy sąsiadującymi gminami.
--	--	---

Źródło: Opracowanie własne

Skuteczność. W kontekście poprawy stanu środowiska i bioróżnorodności, Strategia zakłada działania na rzecz ochrony zasobów wody, poprawy stanu powietrza, efektywniejszej gospodarki odpadami, a także rozwiązania adaptujące obszar do zmian klimatu (np. rozwój błękitno-zielonej infrastruktury i rozwiązań opartych na naturze). Wskaźniki dla danego obszaru są mierzalne za pomocą odpowiednich parametrów jakości środowiska.

Efektywność. Potencjalne źródła finansowania działań ujętych w Strategii WrOF 2050, które zakładają wykorzystanie środków budżetów gmin, środki Unii Europejskiej inne fundusze zewnętrzne – np. fundusze norweskie i fundusze Europejskiego Obszaru Gospodarczego, środki budżetu państwa, środki budżetu samorządu województw, środki budżetów powiatów – na współfinansowanie projektów lub jako niezależne źródło finansowania, środki prywatne, np. przedsiębiorców, organizacji pozarządowych, mieszkańców pozwalają założyć możliwość realizacji założonych kierunków rozwoju. Analiza ram finansowania rozwoju WrOF sporządzona została w odniesieniu do zdolności finansowania inwestycji (wydatki majątkowe inwestycyjne) przez samorządy gminne.

Trwałość. Działania na rzecz kwestii środowiskowych takie jak np. ochrona środowiska, zwiększenie retencji wodnej, renaturyzacji cieków wodnych i zrównoważonej gospodarki rolnej (kierunek 3.3.4) są z natury długoterminowe i budują odporność środowiskową, wpisując się w pojęcie trwałości.

Cel strategiczny 4: Funkcjonalna i bezpieczna przestrzeń do życia

Trafność. Obszar WrOF charakteryzuje się intensywną urbanizacją i rozwojem funkcji komunikacyjnych, co prowadzi do presji na infrastrukturę i ryzyka braku koordynacji. Problemy dotyczą również transportu zbiorowego, a globalne napięcia i zmiany klimatyczne zwiększają znaczenie bezpieczeństwa (cywilnego, energetycznego, żywnościowego).

Poniższa tabela przedstawia powiązanie zaproponowanego w Strategii WrOF 2050 celu strategicznego w obszarze środowiskowym ze zdefiniowanymi wyzwaniami rozwojowymi

Tabela 8. Powiązanie celu strategicznego dla obszaru przestrzennego ze zdefiniowanymi wyzwaniami rozwojowymi

Obszar	Cel strategiczny	Zdefiniowane wyzwania rozwojowe
Przestrzenny	Cel strategiczny 4: Funkcjonalna i bezpieczna przestrzeń do życia	1. planowanie rozwoju WrOF uwzględniające lokalne potencjały i uwarunkowania, w tym możliwości rozwoju funkcji mieszkaniowej, gospodarczej oraz zasady ochrony przyrody i potrzeby zachowania dziedzictwa

		kulturowego, zapobiegające konfliktom przestrzennym, 2. zachowanie potencjału przestrzennego WrOF dla przyszłych pokoleń, umożliwiającego jego zrównoważony rozwój w przyszłości, 3. poprawa funkcjonalności systemu transportowego w ujęciu WrOF i zwiększenie roli komunikacji zbiorowej w obsłudze transportowej WrOF, 4. utworzenie i odnowa przestrzeni publicznych i przywracanie im funkcjonalności oraz nadawanie nowych funkcji społecznych, gospodarczych, przyrodniczych, integrujących społeczności lokalne.
--	--	--

Źródło: Opracowanie własne

Skuteczność. W ramach rozwoju funkcjonalnego systemu transportowego, Strategia dąży do poprawy dostępności komunikacyjnej poprzez rozwój kolei aglomeracyjnej, rozbudowę dróg (obwodnice, A4, S5, S8), rozbudowę sieci tramwajowej we Wrocławiu, a także rozwój infrastruktury dla mikromobilności (np. dróg rowerowych).

W kontekście zintegrowanego planowania przestrzennego, Strategia rekomenduje wspólne planowanie i uwzględnianie lokalnych potencjałów. Zwiększone bezpieczeństwo i obrona cywilna ujęte jest jako wzmocnienie odporności na kryzysy (klęski żywiołowe, pandemie, cyberataki), zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego i żywnościowego.

Zaproponowane dla tego obszaru wskaźniki, takie jak długość dróg dla rowerów, udział powierzchni obowiązujących planów miejscowych, liczba schronów na obszarze powiatów WrOF, wypadki drogowe na 10 tys. ludności – są konkretne i mierzalne, co pozwala na późniejszą ocenę przyrostu w czasie.

Trwałość. Rozwój funkcjonalnego systemu transportowego, zintegrowane planowanie przestrzenne i budowanie odporności na kryzysy są inwestycjami o charakterze trwałym, wpływającymi na długoterminowe bezpieczeństwo i funkcjonalność obszaru.

Podsumowanie

Strategia WrOF 2050 opiera się na optymistycznym scenariuszu zrównoważonego i trwałego rozwoju. Zdiagnozowane wyzwania są znaczne, ale potencjały obszaru, w tym dynamiczny wzrost gospodarczy i doświadczenia Polski i Dolnego Śląska w efektywnym wykorzystywaniu funduszy z UE i innych źródeł, zwiększają realizm planowanych działań. Skuteczne wdrożenie będzie jednak wymagało ciągłej współpracy ponadlokalnej i wielosektorowej, co jest akcentowane w misji i celach strategii.

Cele przedstawione w dokumencie koncentrują się na długoterminowym, zrównoważonym rozwoju, adaptacji do zmian klimatu i budowaniu odporności na kryzysy. Inwestycje w kapitał ludzki, innowacyjna gospodarka, nowoczesna infrastruktura (transportowa, wodno-kanalizacyjna, energetyczna), błękitno-zielone rozwiązania oraz zintegrowane planowanie przestrzenne są działaniami nastawionymi na zapewnienie ich trwałości. Strategia ma potencjał do wdrożenia i realizacji ambitnych działań dzięki dobrze opracowanej diagnozie i zdefiniowanych wyzwaniach, solidnie wykonanej analizie przestrzennej, spójności oraz zaplanowanemu wykorzystaniu sprawdzonych mechanizmów wsparcia finansowego.

3.5. Efektywność zaplanowanych mechanizmów wdrażania i monitorowania

W tej części opracowania dokonano oceny struktury zarządzania wdrażaniem Strategii, a także dokonano weryfikacji adekwatności wskaźników monitorowania oraz mechanizmów ewaluacji przewidzianych w dokumencie. Należy przy tym stwierdzić, że projekt Strategii Rozwoju Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego „WrOF 2050” określa mechanizmy wdrażania, a także monitorowania i ewaluacji, które są zgodne z dobrymi praktykami w zakresie ewaluacji polityk publicznych.

System wdrażania Strategii WrOF 2050

W projekcie Strategii WrOF 2050 założono, że podmiotami odpowiedzialnymi za realizację założeń dokumentu będą władze samorządowe w zakresie swoich zadań, jak również kompetencji. Sprowadza się to do tego, że wdrażanie Strategii Rozwoju WrOF 2050 będzie realizowane w takiej samej konstrukcji, jaką przyjęto na poziomie realizacji Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2021-2027. Zakłada się, że Biuro Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego, znajdujące się w strukturze Urzędu Miejskiego Wrocławia, będzie pełniło funkcję koordynatora wdrażania Strategii – w tym również będzie odpowiadało za monitoring i ewaluację dokumentu. Zapisy Strategii WrOF 2050 określają, że po jej uchwaleniu powołany zostanie Zespół Wdrożeniowy Strategii – składający się z gmin Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego. Dokument określa również sposób wdrażania poprzez monitorowanie wartości wskaźników, które zostały przypisane do rezultatów wskazanych kierunków działań. Dodatkowo określono 4 rodzaje źródeł pozyskiwania danych do oceny wskaźników.

Ocena struktury zarządzania wdrażaniem Strategii WrOF 2050

Poniższa tabela przedstawia ocenę struktury zarządzania wdrażaniem Strategii WrOF 2050 wraz z uzasadnieniem jej poszczególnych mocnych stron.

Tabela 9. Ocena struktury zarządzania wdrażaniem Strategii WrOF 2050

Mocna strona	Uzasadnienie
Współpraca ponadlokalna i partycypacja społeczna	Współpraca 19 gmin WrOF i partycypacja społeczna była fundamentem na każdym etapie procesu powstawania dokumentu. Zaangażowanie szerokiego grona interesariuszy na wczesnych etapach planowania ewaluacji zwiększa szanse na jej wysoką jakość i użyteczność, a także ułatwia wdrażanie wszelkich rekomendacji.
Jasno zdefiniowane role	Wdrażanie Strategii będzie odbywać się w tej samej formie organizacyjnej, w jakiej funkcjonują Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT) WrOF. Po przyjęciu Strategii powołany zostanie Zespół Wdrożeniowy Strategii. Należy wskazać, że wszystkie role zdefiniowane w procesie wdrażania Strategii zostały jasno określone.
Zasady współpracy	Wdrażanie zostanie oparte na zasadach partnerstwa, suwerenności stron, jawności, pomocniczości. Cele współpracy obejmują skuteczną realizację, wzmacnianie sieci współpracy oraz włączanie społeczności.

Źródło: Opracowanie własne

System monitoringu i ewaluacji Strategii

W dokumencie Strategii WrOF 2050 wypracowano również zasady dotyczące sposobu jej monitorowania i ewaluacji. Założono, że monitoring realizacji kierunków działań oparty będzie na określeniu wskaźników wymaganych do osiągnięcia. Wypracowano następujące sposoby prowadzenia monitoringu:

1. Źródła, częstotliwość pozyskiwania informacji – dane statystyczne poszczególnych instytucji, monitoring dokonywany corocznie,
2. Sposób gromadzenia, przetwarzania, porządkowania i przechowywania informacji – prowadzone przez Lidera (Gminę Wrocław) we współpracy z Partnerami (pozostałymi gminami tworzącymi ZIT WrOF) – cykliczność przygotowania w ramach JST i podległych im jednostek organizacyjnych, w tym:
 - a. raporty okresowe – okres 2 lat, udostępniany na stronach internetowych Gmin WrOF
 - b. raporty doraźne – opracowane w momencie pojawienia się zewnętrznych okoliczności z rekomendacjami do ewentualnej aktualizacji Strategii,
3. Zasady udostępniania informacji z monitoringu – informacje z danych okresów w raportach na stronach gmin WrOF.

Wskaźniki

Poziom realizacji założonych wskaźników rezultatu w sekcji 10.4 Strategii Rozwoju Ponadlokalnego WrOF 2050 określa stopień realizacji Strategii. W rozdziale 10.4 projektu Strategii przedstawiono założenia dotyczące oczekiwanych rezultatów. Zakłada się, że podmiotem odpowiedzialnym za monitoring osiągniętych rezultatów będzie Biuro ZIT WrOF. Monitoring odbywać się będzie w ujęciu rocznym. Założono, że w monitoring rezultatów Strategii będzie dotyczył celów na poziomie ogólnych celów strategicznych. W ramach opracowania do każdego celu strategicznego opracowany został zestaw wskaźników rezultatów Strategii WrOF 2050.

Schemat, który został zastosowany, zawiera: 1. Nazwę wskaźnika, 2. Jednostkę miary, 3. Wartość bazową – przyjęto 2023 rok, 4. Oczekiwany rezultat – mierzony docelowo w 2050 roku, 5. Źródło danych.

W ramach poszczególnych celów strategicznych wyodrębniono następującą liczbę wskaźników:

1. Cel strategiczny 1. Wysoka jakość życia oraz zapewnione możliwości rozwoju i aktywności mieszkańców – 10 wskaźników,
2. Cel strategiczny 2. Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka, nauka i edukacja – 10 wskaźników,
3. Cel strategiczny 3. Wysoki stopień zachowania środowiska naturalnego i adaptacja do zmian klimatu – 6 wskaźników,
4. Cel strategiczny 4. Funkcjonalna i bezpieczna przestrzeń do życia – 5 wskaźników.

Analizując przedstawione w dokumencie zestawienia wskaźników należy wykazać kilka wniosków po dokonanej ocenie:

1. Przypisane wskaźniki monitoringowe są przekrojowe i dobrze przypisane tematycznie, a analiza ich zmian pozwoli na wskazanie stanu realizacji Strategii. Jednocześnie analiza ta będzie pełnić rolę podstawy do podejmowania ewentualnych działań korygujących prace wdrożeniowe dokumentu Strategii. Nie uwzględniono przyporządkowania poszczególnych wskaźników na poziomie kierunków działań.

2. Dla każdego wskaźnika podano wartość bazową. W oparciu o rok bazowy będzie badany wzrost/spadek wartości wskaźników podczas realizacji Strategii. Do wskaźników nie przypisano wartości docelowych ze względu na odległą perspektywę 2050 roku, która powoduje trudności w przewidywaniu kierunków zmian w otoczeniu społeczno-gospodarczym i przestrzennym WrOF oraz wpływu otoczenia na WrOF. W dokumencie zaznaczono jedynie pożądany kierunek zmian wartości poszczególnych wskaźników.

3. Zaproponowana gama wskaźników jest bardzo szeroka, jednak aby niepotrzebnie nie komplikować procesu tworzenia sprawozdań z realizacji Strategii, który został zaplanowany w cyklu dwuletnim, liczba wskaźników nie została nadmiernie rozbudowana. Co warto podkreślić, zabieg ten nie powoduje utraty wiarygodności i poprawności raportu.

Ewaluacja i aktualizacja Strategii

W ramach opracowania i wdrażania Strategii WrOF 2050 zaplanowano trzy rodzaje ewaluacji: ex ante (której wynikiem jest niniejszy raport), on-going (dokonywana w trakcie wdrażania założeń Strategii) i ex post (po zakończeniu realizacji). Zakłada się prowadzenie ewaluacji nie rzadziej niż raz na cztery lata. Podstawą do przeprowadzenia ewaluacji będzie raport z monitoringów. Po każdym poziomie ewaluacji sporządzony zostanie raport. Raporty z ewaluacji będą udostępniane na stronach internetowych gmin ZIT WrOF.

W dokumencie Strategii założono również ewentualną potrzebę jej aktualizacji. Przedstawiono założenie ogólne, bez definiowania terminów aktualizacji (co nie jest wymagane przepisami prawa). Ujęto zapisy wskazujące, że Strategia będzie podlegała aktualizacji w momencie zapotrzebowania – na podstawie analizy sytuacji społecznej, gospodarczej lub środowiskowo-przestrzennej.

Ocena systemu monitorowania i ewaluacji Strategii

Poniższe tabele przedstawiają ocenę systemu monitorowania i ewaluacji Strategii WrOF 2050 wraz z uzasadnieniem zdefiniowanych mocnych i słabych stron tych procesów.

Tabela 10. Ocena systemu monitorowania Strategii WrOF 2050

Mocna strona	Uzasadnienie
Systematyczność monitoringu i określenie ze wskazaniem grupy wskaźników	Zakłada się prowadzenie monitoringu przez Biuro ZIT WrOF w odniesieniu do celów strategicznych z wykorzystaniem przypisanych wskaźników. Cel strategiczny monitoringu to uzyskanie mierzalnych wyników postępu realizacji Strategii.
Ogólnodostępne i publiczne źródła danych	Dane do wskaźników będą pozyskiwane z ogólnodostępnych statystyk publicznych (GUS), podmiotów i jednostek państwowych i regionalnych, które gwarantują ich rzetelność.
Skonkretyzowanie wartości bazowe wskaźników i kierunek rezultatu	Przedstawiono odpowiednio opracowane wartości wskaźników na rok bazowy 2023. Niektóre wskaźniki przedstawiają konkretne do osiągnięcia wartości przypadające na rok 2050. Wskaźniki są ilościowe i pozwalają na ocenę przyrostu w czasie.
Raportowanie	Założenie raportów okresowych i raportów doraźnych jako elementów monitorowania i ewaluacji Strategii.
Ogólnodostępność	Ogólnodostępność wyników na stronach internetowych Gmin WrOF.

Rekomendacja	Uzasadnienie
Uwzględnienie różnych źródeł pomiaru dla poszczególnych wskaźników	Można rozważyć rozszerzenie listy źródeł danych do pomiaru wartości wskaźników w celu uwiarygodnienia wyników i pogłębienia ich interpretacji. Może to być pomocne również w sytuacji, gdy dane z planowanego źródła będą niedostępne lub jeszcze nieopracowane w momencie przygotowywania raportu.

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 11. Ocena systemu ewaluacji Strategii WrOF 2050

Mocna strona	Uzasadnienie
Kompleksowy cykl ewaluacji	Strategia WrOF 2050 przewiduje realizację trzech typów ewaluacji: ex ante, on-going i ex post. Zakłada to pełny cykl ewaluacji dokumentu.
Ocena strategiczna oddziaływania na środowisko	Dokument wskazuje na obowiązek przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, która jest wymagana dla dokumentów strategicznych. Należy przyjąć, że ocena oddziaływania na środowisko jest pewnym rodzajem ewaluacji ex ante, co świadczy o zgodności z wymogami prawnymi i dbałości o aspekty środowiskowe.
Podejście do aktualizacji dokumentu	Dokument zakłada jego długofalowość w perspektywie do 2050 r. i możliwość aktualizacji, gdy wymaga tego sytuacja społeczna, gospodarcza, środowiskowo-przestrzenna. Może być to istotne w odniesieniu do długookresowych dokumentów, w przypadku których może następować reakcja na zmieniające się okoliczności.
Rekomendacja	Uzasadnienie
Opracowanie systemu wykorzystania wniosków i rekomendacji	Rekomenduje się uwzględnienie w dokumencie szczegółowych wytycznych dotyczących procesu ustalania i wykorzystywania rekomendacji.

Źródło: Opracowanie własne

Dokument Strategii Rozwoju Ponadlokalnego WrOF 2050 przedstawia system wdrażania, monitoringu i ewaluacji, w którym przypisany został horyzont czasowy, jak również przyporządkowano zakres odpowiedzialności. System został opisany w sposób logiczny z uwzględnieniem wielu aspektów niezbędnych do zarządzania Strategią na etapie jej realizacji. W jego ramach założono również system dokonywania pomiaru rezultatów realizacji Strategii. Należy zauważyć, że w perspektywie długoterminowego monitoringu do roku 2050 zasadnym było określenie trendów, niż konkretnych wartości. Przyniesie to korzyści w analizach w zakresie oceny jakości życia mieszkańców, rozwoju gospodarczego czy poprawy stanu środowiska.

3.6. Uwzględnienie zasad zrównoważonego rozwoju

Projekt Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego „WrOF 2050” w ramach ewaluacji ex ante został poddany szczegółowej ocenie pod kątem uwzględnienia zasad zrównoważonego rozwoju.

Zasada ta to koncepcja oparta na trzech wzajemnie równoważących się wymiarach: środowiskowym, społecznym i gospodarczym. Jej celem jest zaspokojenie potrzeb obecnego pokolenia bez ograniczania zaspokojenia potrzeb przyszłych pokoleń. Idea zrównoważonego rozwoju została opisana w Raporcie Światowej Komisji ds. Środowiska i Rozwoju z 1987 r. „Nasza wspólna przyszłość”, a następnie znalazła odzwierciedlenie w wielu kluczowych dokumentach międzynarodowych i krajowych, w tym została także wymieniona w art. 5 Konstytucji RP.

Strategia „WrOF 2050” w znaczącym stopniu uwzględnia zasady zrównoważonego rozwoju. Dokument opiera się na najbardziej optymistycznym scenariuszu rozwoju, zakładającym dynamiczny rozwój, równowagę wartości i celów społecznych, ekologicznych i ekonomicznych, a także współpracę wielopodmiotową na wszystkich poziomach, co stanowi silną podstawę dla zrównoważonego podejścia. Ewaluowany projekt dokumentu Strategii uwzględnia aspekty środowiskowe, społeczne i gospodarcze w sposób równoważny, wykazuje spójne i kompleksowe podejście, które dąży do integracji tych wymiarów.

Wymiar środowiskowy

Strategia „WrOF 2050” kładzie wysoki nacisk na zachowanie środowiska naturalnego i adaptację do zmian klimatu, co jest wyrażone w jednym z jej czterech celów strategicznych – „Wysoki stopień zachowania środowiska naturalnego i adaptacja do zmian” (Cel strategiczny 3).

Kierunki działań w tym obszarze obejmują poprawę jakości powietrza poprzez wymianę źródeł ciepła, zmniejszanie emisyjności obiektów i zużycia energii, a także zwiększanie udziału energii z odnawialnych źródeł. Istotnym elementem jest efektywna gospodarka odpadami, wspierająca gospodarkę obiegu zamkniętego, budowanie świadomości społecznej oraz modernizację infrastruktury przetwarzania odpadów. Celem operacyjnym dokumentu jest spójność przyrodnicza i wysoka bioróżnorodność, a także mitygacja, dekarbonizacja i adaptacja do zmian klimatu.

Prognoza oddziaływania na środowisko podkreśla konieczność ochrony i rozbudowy korytarzy ekologicznych, zachowania naturalnych zbiorników wody oraz terenów podmokłych, a także wzmocnienia naturalnej odporności krajobrazu i przeciwdziałania skutkom suszy poprzez rozwój błękitno-zielonej infrastruktury i małej retencji. Te działania są niezbędne w kontekście zdiagnozowanych wyzwań środowiskowych, takich jak postępująca urbanizacja, fragmentacja krajobrazu, ubytek obszarów cennych przyrodniczo oraz zagrożenia związane z jakością wód i powietrza, hałasem oraz suszami i powodzią. Prognoza wskazuje, że kierunki działań Strategii są korzystne lub neutralne dla środowiska. Analiza celów strategicznych i kierunków działań w ramach tych celów nie wykazuje negatywnego oddziaływania na środowisko.

Wymiar społeczny

Strategia „WrOF 2050” uwzględnia społeczny wymiar zasady zrównoważonego rozwoju, koncentrując się na zapewnieniu wysokiej jakości życia mieszkańców, poprzez stworzenie przestrzeni atrakcyjnej do życia, pracy i rozwoju. Działania zmierzające do tego celu widoczne są w obszarze wszystkich czterech celach strategicznych wypracowanych w Strategii. Najistotniejsze cele nakierowane na mieszkańców to włączająca polityka społeczna, obejmująca dostosowanie systemu pomocy społecznej do zmian demograficznych (starzenie się społeczeństwa i napływ migrantów), a także dbałość o dobre zdrowie i jakość życia przejawiającą się we wspieraniu dostępności opieki zdrowotnej, profilaktyki, sportu i rekreacji. Strategia uwzględnia również dostępność do szerokiej

oferty mieszkań oraz podnoszenie standardów zasobów mieszkaniowych, z uwzględnieniem adaptacji do zmian klimatu i transformacji energetycznej. Silna tożsamość i atrakcyjna oferta kulturalna mają być wspierane poprzez dostępność i różnorodność oferty, integrację instytucji kultury oraz promocję dziedzictwa kulturowego. Dokument zakłada także kształtowanie atrakcyjnych, dostępnych przestrzeni publicznych i usług publicznych, w tym inkluzywnych przestrzeni przyjaznych dzieciom, osobom starszym i z niepełnosprawnościami. Innowacyjna i atrakcyjna oferta edukacyjna na wszystkich poziomach, dostosowana do potrzeb rynku pracy i promująca idee kształcenia przez całe życie, także stanowi istotny element rozwoju społecznego.

Wymiar gospodarczy

Strategia dąży do zbudowania „Konkurencyjnej i innowacyjnej gospodarki, nauki, edukacji” (Cel strategiczny 2). Aspekty gospodarcze obejmują efektywną gospodarkę, wspierającą rozwój istniejących i nowych przedsiębiorstw, innowacje, cyfryzację, sztuczną inteligencję, oraz promocję WrOF jako obszaru innowacyjnej gospodarki. Ważnym elementem jest zrównoważona funkcja gospodarcza, uwzględniająca lokalne i ponadlokalne uwarunkowania, dostępność transportową i powiązania funkcjonalne, lokalne specjalizacje oraz rozwój infrastruktury technicznej, transportowej, energetycznej, telekomunikacyjnej i teleinformatycznej.

Strategia promuje także rozwiniętą funkcję turystyczną poprzez wzmocnienie współpracy w branży, rozwój atrakcji przyrodniczych i kulturowych, infrastruktury turystycznej oraz promocję oferty. Istotnymi kierunkami działań są wsparcie dla rolników w zachowaniu wartości produkcyjnych, zasobności i żyzności gleb, czy rozwój lokalnych rynków żywnościowych. Strategia aktywnie odpowiada na zdiagnozowane wyzwania, takie jak niedobór pracowników, ograniczona dostępność do zasobów wody i rosnące ceny energii, poprzez zapewnienie kadr, zabezpieczenie zasobów oraz zrównoważony rozwój funkcji gospodarczej.

Wnioski i rekomendacje

Strategia „WrOF 2050” w sposób świadomy i kompleksowy uwzględnia zasady zrównoważonego rozwoju. Od wyboru najbardziej optymistycznego scenariusza rozwoju, który zakłada równowagę między wartościami społecznymi, ekologicznymi i ekonomicznymi, po cele strategiczne i operacyjne oraz szczegółowe kierunki działań – dokument konsekwentnie integruje te trzy wymiary. Cele społeczne koncentrują się na wysokiej jakości życia i aktywności mieszkańców, ekonomiczne na konkurencyjnej i innowacyjnej gospodarce, a środowiskowe na ochronie zasobów naturalnych i adaptacji do zmian klimatu. Co istotne, Strategia konsekwentnie ocenia oddziaływanie strategicznych celów jako korzystne lub neutralne dla środowiska, podkreślając brak negatywnych skutków, co świadczy o dążeniu do harmonijnego rozwoju.

Należy jednak zauważyć, że Strategia jest dokumentem ogólnym, wyznaczającym kierunki i cele rozwojowe. Nie zawiera szczegółowych planów ani konkretnych działań, podejmowanych w celu realizacji tych założeń. Realna ocena wpływu na środowisko, społeczeństwo i gospodarkę będzie możliwa dopiero na etapie opracowywania koncepcji poszczególnych inwestycji czy inicjatyw wpisujących się w cele Strategii. Jednakże szeroki zakres partycypacji społecznej oraz rygorystyczna metodyka weryfikacji informacji, w tym odniesienie do licznych dokumentów strategicznych i konsultacji z organami środowiskowymi, umacniają wiarygodność i zasadność przyjętych rozwiązań.

Jak wynika z badań wśród interesariuszy, realizacja celów Strategii może realnie przyczynić się do zrównoważonego rozwoju WrOF. Podkreślanym warunkiem koniecznym jest efektywna i skuteczna współpraca wszystkich interesariuszy i gmin. Jedną z głównych obaw związanych z wdrażaniem celów Strategii jest brak poczucia odpowiedzialności za wspólną realizację celów oraz brak utożsamiania się z dokumentem przez gminy wchodzące w skład WrOF. Tym samym świadomość wspólnej realizacji Strategii powinna być podstawą podejmowanych działań.

3.7. Wkład strategii w przeciwdziałanie negatywnym skutkom zmian klimatycznych

Ewaluowana Strategia „WrOF 2050” stanowi dokument o charakterze strategicznym, który nie wskazuje konkretnych przedsięwzięć inwestycyjnych, lecz formułuje zasady rozwoju ponadlokalnego. Jej wkład w przeciwdziałanie negatywnym skutkom zmian klimatycznych i ochronę środowiska jest wyraźnie akcentowany w wizji, misji oraz celach strategicznych i operacyjnych. Wizja WrOF 2050 zakłada, że obszar ten będzie „wiodącym obszarem, na którym udało się wprowadzenie w życie zasad zrównoważonego rozwoju i adaptacji społeczeństwa WrOF do zmian klimatu”, z jednoczesnym zwiększeniem świadomości ekologicznej mieszkańców i rozwojem zielono-niebieskiej infrastruktury zdolnej do retencjonowania wody. Misja podkreśla budowanie rezylencji społecznej, gospodarczej i środowiskowej.

Centralnym punktem odniesienia dla działań prośrodowiskowych i adaptacyjnych jest Cel strategiczny 3: Wysoki stopień zachowania środowiska naturalnego i adaptacja do zmian klimatu. W ramach tego celu wyznaczono trzy kluczowe cele operacyjne, które szczegółowo określają kierunki interwencji:

Cel operacyjny 3.1. Dobry stan środowiska obejmuje szeroki zakres działań. W Strategii podkreśla się wspieranie i prowadzenie działań na rzecz poprawy i utrzymania czystego powietrza poprzez wymianę źródeł ciepła, zmniejszanie emisyjności obiektów oraz redukcję zużycia energii zarówno w budynkach publicznych, jak i prywatnych. Bardzo ważne jest również zwiększenie udziału energii pochodzącej z odnawialnych źródeł (OZE). Ponadto, dokument przewiduje działania na rzecz poprawy akustyki środowiska i ograniczania hałasu, ochronę przed zanieczyszczeniem światłem oraz usprawnienie gospodarki odpadami, w tym promowanie gospodarki obiegu zamkniętego. Istotne są także inwestycje w modernizację i rozbudowę infrastruktury wodno-ściekowej, w tym nowe ujęcia wody, stacje uzdatniania i oczyszczalnie ścieków, a także działania promujące oszczędzanie wody i jej obieg zamknięty.

Cel operacyjny 3.2. Spójność przyrodnicza i wysoka bioróżnorodność zakłada zwiększenie powierzchni biologicznie czynnej, zachowanie istniejących terenów zieleni (łąki, lasy) z preferencją dla gatunków rodzimych, a także projektowanie i wdrażanie rozwiązań ukierunkowanych na zachowanie różnorodności biologicznej. Ważne jest wspieranie zachowania potencjału ekologicznego lasów, systemów rolno-leśnych i obszarów rolniczych, ochrona naturalnych zbiorników wody i terenów podmokłych, a także przeciwdziałanie zmniejszaniu powierzchni lasów i fragmentacji siedlisk leśnych. Dokument podkreśla znaczenie budowania społecznej akceptacji i wrażliwości na kwestie ochrony przyrody, co jest niezbędne dla skutecznego wdrażania tych działań.

Cel operacyjny 3.3. Mitygacja, dekarbonizacja i adaptacja do zmian klimatu odpowiada bezpośrednio na wyzwania klimatyczne. Strategia promuje wspieranie i projektowanie kompleksowych rozwiązań technicznych oraz opartych na naturze (NBS) służących adaptacji, w tym w odniesieniu do infrastruktury technicznej, zarządzania wodą, terenów miejskich i gospodarki rolnej. Szczególny nacisk kładziony jest na wzmacnianie naturalnej odporności krajobrazu i przeciwdziałanie skutkom suszy oraz ograniczanie skutków zjawisk ekstremalnych. Działania te obejmują ochronę terenów zieleni i podmokłych, renaturyzację cieków wodnych, przywracanie i tworzenie mokradeł, zwiększanie potencjału retencyjnego i rozwój małej retencji, a także rozwój błękitno-zielonej infrastruktury i właściwą gospodarkę rolną.

Poza celami operacyjnymi dedykowanymi środowisku, Strategia zawiera również istotne elementy w ramach Celu strategicznego 4: Funkcjonalna i bezpieczna przestrzeń do życia. Wskazuje się w nim na potrzebę zwiększenia odporności WrOF na kryzysy, takie jak klęski żywiołowe, poprzez rozwój systemów informacyjno-ostrzegawczych i zapewnienie transportu odpornego na sytuacje kryzysowe. Promowane jest także zintegrowane planowanie przestrzenne, które wpływa na jakość powietrza i ochronę przed hałasem. Rekomendacje dla polityki przestrzennej obejmują ochronę korytarzy

ekologicznych i dążenie do stworzenia zielonego ringu wokół Wrocławia, stosowanie nawierzchni przepuszczalnych i odbrukowywanie, sadzenie lasów i szpalerów drzew, a także tworzenie ogólnodostępnych terenów zieleni w pobliżu zabudowy mieszkaniowej. Rozwój inwestycji mieszkaniowych i stref gospodarczych ma minimalizować zużycie energii i terenu, a farmy fotowoltaiczne powinny być lokalizowane na gruntach niższej klasy.

Prognoza oddziaływania na środowisko potwierdza, że Strategia „WrOF 2050” wnosi pozytywny wkład w przeciwdziałanie negatywnym skutkom zmian klimatu. W ramach Strategii przewidziano rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczenie lub kompensację negatywnych oddziaływań na środowisko, w tym na klimat. Istotne jest także wdrażanie rozwiązań z zakresu błękitno-zielonej infrastruktury, ochronę drzew i zwiększanie efektywności energetycznej. Wskazuje się, że działania ukierunkowane na zmniejszenie energochłonności, wsparcie OZE oraz rozwój transportu publicznego i rowerowego będą korzystne dla klimatu dzięki redukcji emisji gazów cieplarnianych. Prognoza oddziaływania na środowisko jednoznacznie stwierdza, że nie zidentyfikowano żadnych zapisów, które mogłyby doprowadzić do powstania negatywnego oddziaływania na środowisko, w tym na obszary Natura 2000. Podkreślono również, że Strategia jest zgodna z unijnymi i krajowymi politykami środowiskowymi, w tym ze Strategią UE w zakresie adaptacji do zmian klimatu i krajową Polityką Ekologiczną Państwa 2030.

Zaplanowane w Strategii działania w obszarze ochrony środowiska, w tym w zakresie przeciwdziałania negatywnym skutkom zmian klimatu są adekwatne do zdiagnozowanych problemów i potrzeb odbiorców. Warsztaty diagnostyczne i tematyczne, w których uczestniczyli eksperci i przedstawiciele samorządów, pozwoliły na dogłębną analizę sytuacji i wypracowanie rozwiązań uwzględniających specyfikę WrOF. Zestaw działań jest spójny – poszczególne cele i kierunki działań wzajemnie się uzupełniają i tworzą kompleksową wizję rozwoju. Przykładowo rozwój odnawialnych źródeł energii (sfera gospodarcza) bezpośrednio przyczynia się do redukcji emisji (sfera środowiskowa), a wspieranie błękitno-niebieskiej infrastruktury (sfera środowiskowa) wpływa na poprawę jakości życia i adaptację do zmian klimatu (sfera społeczna i środowiskowa). Ponadto, nacisk na edukację ekologiczną i budowanie świadomości społecznej (sfera środowiskowa) wspiera akceptację dla proekologicznych rozwiązań, bez której trudno byłoby przeprowadzić ich skuteczne wdrażanie.

Weryfikacja podawanych informacji oraz skuteczności zaplanowanych działań jest wieloetapowa i opiera się na istniejących systemach prawnych i monitoringowych. Na etapie realizacji konkretnych przedsięwzięć inwestycyjnych, ocena oddziaływania na środowisko będzie przeprowadzana szczegółowo w ramach postępowań administracyjnych, takich jak wydawanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach czy pozwoleń na budowę. Wówczas, zgodnie z przepisami, analizowane będą konkretne rozwiązania minimalizujące potencjalne negatywne oddziaływania, takie jak ochrona siedlisk, gospodarka wodami opadowymi czy środki ochrony akustycznej. Pozytywna ocena Strategii jest uwarunkowana założeniem, że na niższych szczeblach planowania i realizacji zostanie zachowany wysoki poziom dbałości o ochronę środowiska.

Monitoring Strategii Rozwoju WrOF 2050, będący integralnym elementem systemu zarządzania, obejmuje cykliczne i doraźne raportowanie postępów jej realizacji. Będzie on prowadzony w oparciu o wskaźniki przypisane do oczekiwanych rezultatów, a dane będą pozyskiwane z różnych źródeł, w tym z GUS, budżetów zadaniowych Partnerów Porozumienia oraz dostępnych statystyk publicznych. Raporty z monitoringu oraz dokonywana na ich podstawie ewaluacja umożliwią bieżące zarządzanie wdrażaniem Strategii i wczesne wykrywanie nieprzewidzianych, niepożądanych wpływów, co pozwoli na podjęcie odpowiednich działań naprawczych.

Na uwagę zasługuje fakt, że nie wszystkie kierunki działań będą możliwe do oceny podczas monitoringu. Porównując kierunki działań Celu strategicznego 3 ze wskaźnikami rezultatu Strategii można zauważyć, że wskaźniki rezultatu nie w pełni odpowiadają na wypracowane kierunki działań. Przykładowo działanie 3.1.2. nie posiada wskaźnika mierzącego udział OZE czy działanie 3.3.1 nie uwzględnia wskaźnika mierzącego implementację rozwiązań NBS czy miejskich planów adaptacji. Oznacza to, że część działań pozostanie niemierzalna, co stanowi wyzwanie dla efektywnego monitoringu i ewaluacji realizacji Strategii (on-going). Bez obiektywnej możliwości oceny postępów

w tych obszarach, trudno będzie określić, czy zamierzone cele są osiągalne i czy podejmowane działania przynoszą oczekiwane rezultaty.

Wnioski i rekomendacje

Strategia „WrOF 2050” wykazuje solidne podstawy teoretyczne i intencjonalne w zakresie przeciwdziałania negatywnym skutkom zmian klimatycznych oraz ochrony środowiska. Zawarte w niej wizja i misja wyraźnie akcentują dążenie do zrównoważonego rozwoju i budowania odporności. Cel strategiczny 3 przedstawia kompleksowe ramy dla działań adaptacyjnych i mitygacyjnych, uwzględniając aspekty czystego powietrza, gospodarki wodno-ściekowej, bioróżnorodności i retencji. Ustalenia prognozy oddziaływania na środowisko potwierdzają zgodność Strategii z politykami wyższego szczebla oraz pozytywne lub neutralne oddziaływanie na środowisko.

Jednakże, aby wkład Strategii w przeciwdziałanie zmianom klimatycznym był jeszcze bardziej zaakcentowany i skutecznie przełożył się na praktykę, można rozważyć wprowadzenie w Strategii dodatkowych wskaźników rezultatu, które w pełniejszy sposób pozwolą na obiektywną ocenę postępów w realizacji kierunków działań.

3.8. Ocena procesu opracowania dokumentu

Podstawowe założenia

Opracowanie projektu Strategii Rozwoju Ponadlokalnego WrOF 2050 i przygotowanie jej do uchwalenia to długotrwały i skomplikowany proces wymagający szerokiej koordynacji i zaangażowania licznych grup interesariuszy z 19 jednostek samorządu terytorialnego tworzących WrOF, jak również instytucji na szczeblu powiatowym czy wojewódzkim.

Proces opracowania Strategii rozpoczęto na mocy Uchwały nr VI/82/24 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 11 lipca 2024 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego „WrOF 2050” oraz określenia trybu i harmonogramu opracowania projektu Strategii, w tym trybu konsultacji. Koordynację tego przedsięwzięcia powierzono Biuru Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego (ZIT WrOF) działającemu w strukturze Urzędu Miejskiego Wrocławia, odpowiedzialnemu na rozwój współpracy międzygminnej w ramach WrOF, w tym przygotowanie, aktualizację i realizację założeń strategii rozwoju dla tego obszaru.

Przyjęta uchwała wyznaczyła szczegółowy tryb opracowania projektu Strategii, a także tryb konsultacji, z związku z faktem podlegania tego typu dokumentów konsultacjom m.in. z jednostkami samorządu terytorialnego i ich związkami oraz partnerami społecznymi i gospodarczymi na mocy art. 6 ust. 3 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju¹⁰ oraz art. 34 ust. 6 pkt 3 ustawy z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027¹¹. Zgodnie z przyjętymi ustaleniami, na prace związane z przygotowaniem projektu Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego „WrOF 2050”, składają się w szczególności:

1. Przeprowadzenie diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej obszaru ZIT WrOF i opracowanie z niej wniosków,
2. Zdefiniowanie wizji, celów i kierunków działań oraz oczekiwanych rezultatów i wskaźników realizacji strategii,
3. Wypracowanie modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej WrOF wraz z ustaleniami i rekomendacjami w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej gmin WrOF, oraz wskazanie obszarów strategicznej interwencji zawartych w strategii rozwoju województwa i fakultatywnie określenie obszarów strategicznej interwencji WrOF, wraz z zakresem planowanych działań,
4. Przedstawienie systemu realizacji Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego „WrOF 2050”, w tym określenie ram finansowych i źródeł finansowania,
5. Opracowanie projektu Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego „WrOF 2050”,
6. Przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko projektu Strategii „WrOF 2050”,
7. Przeprowadzenie konsultacji projektu Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego „WrOF 2050”, w szczególności z: sąsiednimi gminami i ich związkami, lokalnymi partnerami społecznymi i gospodarczymi, mieszkańcami gmin, a także z właściwym

¹⁰ Dz. U. z 2024 r. poz. 324.

¹¹ Dz. U. z 2022 r. poz. 1079.

dyrektorem regionalnego zarządu gospodarki wodnej Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie,

8. Przekazanie projektu Strategii „WrOF 2050”, Zarządowi Województwa w celu wydania opinii dotyczącej sposobu uwzględnienia ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w województwie określonych w strategii rozwoju województwa,
9. Przygotowanie wersji projektu Strategii „WrOF 2050”, uwzględniającej uwagi i opinie wynikające z przeprowadzonych konsultacji i opinii wydanej przez Zarząd Województwa oraz strategicznej oceny oddziaływania na środowisko,
10. Przeprowadzenie uprzedniej ewaluacji trafności, przewidywanej skuteczności i efektywności realizacji Strategii „WrOF 2050” (ewaluacja ex ante), a następnie wprowadzenie do dokumentu zmian wynikających z przeprowadzonej uprzednio ewaluacji,
11. Przygotowanie ostatecznego projektu Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego „WrOF 2050”, po uwzględnieniu uwag, opinii, konsultacji oraz wniosków wynikających z ewaluacji ex ante.

Przebieg prac

W pierwszym kroku Biuro ZIT WrOF przystąpiło we współpracy z Wydziałem Zamówień Publicznych Urzędu Miejskiego Wrocławia do procesu wyłonienia wykonawcy Strategii. Spośród 3 nadesłanych w postępowaniu ofert jako najkorzystniejsza została wybrana oferta Konsorcjum w składzie: Instytut Badawczy IPC sp. z o.o. z Wrocławia (Lider), Respublic sp. z o.o. z Warszawy i Lider Projekt sp. z o.o. z Poznania (Partnerzy).

Wybrany wykonawca zbudował odpowiedni dla realizacji przedsięwzięcia zespół autorski opracowania, w tym kierownika projektu i jego zastępcę oraz koordynatora. Biuro ZIT WrOF, zgodnie z zapisami Uchwały, przeprowadziło równolegle proces wybrania wykonawcy ewaluacji ex ante diagnoz, projektu Strategii i procesu powstawania dokumentu – po uprzednich szacunkach cenowych i zebraniu ofert przeprowadzenie ewaluacji powierzono Agencji Rozwoju Aglomeracji Wrocławskiej.

Diagnozy

Po podpisaniu umowy z wykonawcą przystąpiono do ustalenia harmonogramu prac i rozpoczęto realizację procesu opracowania dokumentu. Zgodnie z założeniami, pierwszym etapem prac związanych z opracowaniem Strategii WrOF była diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej (etap diagnostyczny prac).

Wykonawca przystąpił do przygotowania diagnozy otoczenia strategicznego WrOF oraz diagnozy powiązań funkcjonalnych obejmującej identyfikację intensywności kierunku międzygminnych powiązań funkcjonalnych – na podstawie m.in. danych statystycznych, analizy ogólnodostępnych raportów tematycznych i dokumentów strategicznych dotyczących poszczególnych sfer.

Istotnym elementem przygotowania diagnozy było zdobycie wiedzy na temat potrzeb i problemów rozwoju tego obszaru, która pochodzi bezpośrednio od mieszkańców. W tym celu przeprowadzono ilościowe badanie ankietowe zawierające pytania odnoszące się do jakości życia i potrzeb rozwoju WrOF oraz badanie jakościowe w postaci wywiadów pogłębionych – pytania dotyczyły jakości życia i potrzeb rozwojowych.

Warsztaty

Warsztaty diagnostyczne. W ramach opracowywanej diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego przeprowadzono konsultacje wewnętrzne projektu diagnozy w postaci cyklu warsztatów z udziałem interesariuszy (eksperti tematyczni oraz

członkowie Rady ZIT WrOF). Zaprezentowano ustalenia i wnioski płynące z diagnozy, w tym również wyniki badań zrealizowanych z udziałem mieszkańców WrOF. W marcu 2025 odbyło się 5 warsztatów diagnostycznych: 1. warsztat tematyczny – sfera społeczna, 2. warsztat tematyczny – sfera gospodarcza, 3. warsztat tematyczny – sfera środowiskowa, 4. warsztat tematyczny – przestrzeń i powiązania funkcjonalne, 5. w ramach podsumowania – warsztat obejmujący wszystkie obszary tematyczne diagnozy dla gmin ZIT WrOF tj. członków KS ZIT WrOF, koordynatorów gminnych oraz innych pracowników gmin ZIT WrOF.

Warsztaty dotyczące modelu funkcjonalno-przestrzennego WrOF. W kwietniu 2025 pod kątem weryfikacji części diagnostycznej modelu (stanu zastanego) oraz w celu uzyskania propozycji zapisów i oznaczeń dotyczących części prospektywnej (kierunkowej), czyli ustaleń i rekomendacji w wymiarze przestrzennym oraz propozycji wyznaczenia obszarów strategicznej interwencji o znaczeniu ponadlokalnym (OSI ponadlokalnych), przeprowadzono warsztaty z udziałem ekspertów w zakresie planowania przestrzennego z 19 gmin WrOF: 1. warsztat dotyczący układu przestrzennego, 2. warsztat dotyczący kierunków rozwoju przestrzennego.

Warsztaty dotyczące wypracowania celów i kierunków rozwoju Strategii WrOF 2050. Jako że po zakończeniu procesu badawczego i diagnostycznego Wykonawca Strategii mógł sformułować kluczowe czynniki rozwoju i wyzwania rozwojowe Strategii WrOF 2050, w maju 2025 zorganizowano cykl warsztatów w celu zdefiniowania celów i kierunków rozwoju, które będą stanowić odpowiedzi na potrzeby rozwojowe definiowane przez wyzwania: 1. warsztat tematyczny – sfera społeczna, 2. warsztat tematyczny – sfera gospodarcza, 3. warsztat tematyczny – sfera środowiskowa, 4. warsztat tematyczny – sfera przestrzenna. Warsztaty te rozpoczęły etap planowania strategicznego.

Na zakończenie cyklu warsztatów odbył się wyjazdowy warsztat podsumowujący, na którym przedstawicielom i władarzom gmin WrOF zaprezentowano dotychczasowe ustalenia i propozycje treści Strategii WrOF, które opracowano na podstawie wniosków z diagnozy, jak również przy udziale przedstawicieli społecznych i gospodarczych. W wyniku moderowanej dyskusji i prezentacji wypracowano zmiany w treści celów i kierunków Strategii WrOF.

Wykonawca przygotował i przekazał raporty z przeprowadzonych warsztatów, które zawierają ich cel, przebieg, listę uczestników i wnioski wypracowane w efekcie prac warsztatowych. Równolegle w ramach etapu diagnostycznego prac nad Strategią, Wykonawca przygotował odrębne opracowanie pt. „Scenariusze przyszłości Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego (WrOF)”, które było narzędziem pomocnym przy zdefiniowaniu celów rozwoju WrOF, w tym określeniu wizji, misji oraz celów strategicznych i operacyjnych. Spośród czterech opracowanych scenariuszy, do sformułowania celów wybrano scenariusz 1: Najbardziej optymistyczny – rozwoju zrównoważonego i trwałego.

Projekt Strategii i etap konsultacyjny

W maju 2025 Wykonawca zakończył proces opracowania diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego, uwzględniając wnioski płynące z przeprowadzonego cyklu warsztatów. Komplet diagnoz i raporty z warsztatów został przekazany do Biura ZIT WrOF i jednocześnie do ewaluacji. Zespół autorski kontynuował prace nad opracowaniem projektu dokumentu Strategii oraz prognozy oddziaływania na środowisko. Ostateczne wersje tych dokumentów przekazano do Biura ZIT WrOF, co pozwoliło na procesowanie dalszych etapów prac nad dokumentem.

12 sierpnia 2025 projekt Strategii WrOF 2050 został pozytywnie zaopiniowany przez Radę ZIT WrOF, zaś 20 sierpnia 2025 odbyło się posiedzenie Komitetu Sterującego ZIT WrOF, podczas którego w gronie władarzy 19 samorządów Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego zatwierdzono projekt Strategii, podejmując uchwałę przyjmującą ten dokument i umożliwiającą rozpoczęcie konsultacji społecznych.

Konsultacje społeczne dotyczące projektu Strategii Rozwoju Ponadlokalnego WrOF 2050 oraz Prognozy oddziaływania na środowisko przeprowadzono w terminie 25 sierpnia – 29 września 2025 elektronicznie za pośrednictwem formularza zamieszczonego na stronie BIP Urzędu Miejskiego

Wrocławia¹² oraz Biura ZIT WrOF¹³. Ponadto zorganizowano cztery stacjonarne spotkania konsultacyjne: 3 września w Oleśnicy, 4 września w Obornikach Śląskich, 8 września w Kobierzycach i 10 września we Wrocławiu. Dodatkowo 11 września zorganizowano spotkanie konsultacyjne online, a 24 września spotkanie z przedstawicielami Rad Gmin i Rad Miejskich z terenu WrOF. Na zakończenie cyklu konsultacji Wykonawca przygotował raport podsumowujący najważniejsze ustalenia z etapu konsultacyjnego.

Zgodnie z wymogami, projekt Strategii przekazano również do zaopiniowania przez Regionalną Dyрекcję Ochrony Środowiska we Wrocławiu, Wojewódzką Stację Sanitarno-Epidemiologiczną we Wrocławiu, Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie, gminy sąsiadujące z WrOF i Zarząd Województwa Dolnośląskiego.

Po zakończeniu procesu opiniowania i ostatecznym wewnętrznym zatwierdzeniu projektu Strategii (przez Radę ZIT WrOF oraz Komitet Sterujący ZIT WrOF) rozpoczyna się proces uchwalania przez Rady Gmin i Rady Miejskie wszystkich samorządów wchodzących w skład Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego.

Wnioski z oceny procesu powstawania dokumentu

Część ewaluacji dotyczącą procesu powstawania dokumentu Strategii sporządzono na podstawie analizy obowiązujących aktów normatywnych dotyczących prowadzenia polityki rozwoju i przygotowania samej Strategii Rozwoju WrOF 2050, przekazanych raportów z warsztatów i obserwacji własnych ewaluatorów biorących udział w warsztatach czy spotkaniach konsultacyjnych organizowanych w trakcie poszczególnych etapów powstawania dokumentu. Analiza pozwala na sformułowanie następujących wniosków:

- Proces powstania dokumentu Strategii Rozwoju Ponadlokalnego WrOF 2050 został przeprowadzony prawidłowo, z zachowaniem zasad i wytycznych zawartych w obowiązujących aktach prawnych, zgodnie z zakresem i harmonogramem przyjętym w Uchwale RMW w sprawie przystąpienia do sporządzenia Strategii.
- Wybrane Konsorcjum, dysponujące odpowiednim doświadczeniem w danym zakresie, zbudowało zespół projektowy odpowiadający rozmiarowi i zakresowi przedsięwzięcia przygotowania Strategii wraz z dokumentami towarzyszącymi i przeprowadzenia procesu warsztatowego i konsultacyjnego.
- W ramach przygotowania dokumentu szeroko zastosowano model partycypacyjny, włączając w prace nad dokumentem (identyfikację wyzwań rozwojowych, opracowanie diagnoz sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej, wypracowanie celów i kierunków rozwoju) prawidłowo zidentyfikowanych interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych. Zgodnie z wymogami i zasadami przeprowadzono również etap konsultacyjny projektu Strategii.
- Poszczególne etapy prac nad dokumentem zaplanowano i przeprowadzono w sposób logiczny i adekwatny dla tego typu przedsięwzięć, pozwalający na sformułowanie wniosków z pracy badawczej i badań ilościowych i następnie przekazanie ich do opiniowania przez poszczególne grupy interesariuszy w ramach prac warsztatowych i konsultacyjnych.

¹² <https://bip.um.wroc.pl/artykuly/127/konsultacje-spoeczne>.

¹³ <https://zitwrof.pl/wiadomosci/konsultacje-spoeczne-projektu-strategii-rozwoju-ponadlokalnego-wroclawskiego-obszaru-funkcjonalnego-wrof-2050/>.

• **Warsztaty.** W opinii zespołu ewaluacyjnego biorącego udział w pracach warsztatowych, proces został przeprowadzony prawidłowo. Warsztaty organizowano w komfortowych warunkach w klimatyzowanej, przestronnej sali w przestrzeni dostępnej architektonicznie, z odpowiednim wyposażeniem i zapewnieniem poczęstunku. Sala znajduje się w budynku Urzędu Miejskiego Wrocławia zlokalizowanym w centrum miasta, w bliskiej odległości dworców kolejowego i autobusowego, dostępnym dla pasażerów miejskiej komunikacji tramwajowej i autobusowej, z bezpłatnym parkingiem dla samochodów osobowych, w tym dla pojazdów osób z niepełnosprawnościami. Ma to znaczenie w przypadku zakładanego udziału uczestników z 19 gmin WrOF.

Do udziału w warsztatach zaproszono ekspertów dziedzinowych z terenu wszystkich gmin wchodzących w skład WrOF, włączając przedstawicieli władz regionalnych, lokalnych i miejskich oraz innych instytucji publicznych, partnerów gospodarczych i społecznych, właściwych podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, takich jak partnerzy działający na rzecz środowiska, organizacji pozarządowych oraz podmiotów odpowiedzialnych za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób z niepełnosprawnościami, równouprawnienia płci i niedyskryminacji w stosownych przypadkach, jednostki badawcze i uczelnie wyższe (w liczbie 20-40 osób na każdym spotkaniu).

W ramach warsztatów zespół projektowy w sposób jasny i zrozumiały przekazywał uczestnikom cele i plan spotkania, wyjaśniał zasady podziału na grupy, harmonogram prac, oczekiwania wobec uczestników, sposób przedstawienia wyników prac poszczególnych grup. Każdorazowo przeprowadzano rundę zapoznawczą w obrębie stołów (jakie instytucje reprezentują uczestnicy gdzie pracuje i jaką wiedzę ekspercką przynoszą), w razie potrzeby oferowano indywidualne wyjaśnienie zasad zespołom, wsparcie podczas pracy zespołów, odpowiedzi dotyczące sposobu oznaczania/strukturyzowania wyników prac. Publiczna prezentacja prac zespołów pozwalała na przeprowadzenie dyskusji i zebranie uwag publiczności, następnie uwzględnienie ich wraz z wynikami pracy ekspertów w raportach z warsztatów. W opinii uczestników warsztatów, poziom ich moderacji był wysoki i miał pozytywny wpływ na współpracę i dzielenie się spostrzeżeniami.

• **Konsultacje społeczne.** Proces konsultacyjny przeprowadzono w odpowiedniej formie i na właściwym etapie harmonogramu prac nad powstaniem Strategii. Spotkania z mieszkańcami zorganizowano w czterech lokalizacjach usytuowanych w różnych częściach Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego odpowiadających zasięgowi terytorialnemu obszarowi, umożliwiającym dojazd (zarówno transportem publicznym, jak i indywidualnie) i uczestnictwo zainteresowanym mieszkańcom. Spotkania odbyły się w godzinach popołudniowych, w odpowiednio oznakowanych i dostępnych architektonicznie obiektach urzędów gmin. Prowadzący spotkanie konsultacyjne w sposób zrozumiały przedstawiali cel dokumentu, etapy jego powstawania, najistotniejsze elementy i poszczególne planowane kierunki rozwoju. Każdy pojawiający się ze strony uczestników głos został wysłuchany, a zebrane opinie wprowadzono do raportu. Równolegle do spotkań stacjonarnych odbyło się jedno spotkanie konsultacyjne w formule online i przez okres ponad 30 dni istniała możliwość zgłaszania uwag do dokumentu za pośrednictwem formularza internetowego bądź pisemnie i bezpośrednio do siedziby Biura ZIT WrOF. Tak przeprowadzony proces dał mieszkańcom możliwość przekazania uwag i sugestii do projektu Strategii w wybranej formie i odpowiednim dla nich czasie.

• **Współpraca między gminami.** Zgodnie z oceną zdecydowanej większości uczestników warsztatów we wszystkich czterech sferach, współpraca między samorządami WrOF została oceniona dobrze i bardzo dobrze. Podkreślano aktywność i zaangażowanie przedstawicieli gmin, jak również umiejętność znalezienia wspólnego języka w rozmowach. Widoczna była gotowość do poszukiwania wspólnych rozwiązań, co sprzyja budowaniu spójnej wizji rozwoju całego WrOF. Dominującym przekonaniem interesariuszy jest stwierdzenie, że Strategia dla WrOF ma ogromny potencjał do wspierania zrównoważonego rozwoju, pod warunkiem skutecznej i konsekwentnej współpracy,

odpowiedniego finansowania poszczególnych inicjatyw i inwestycji realizujących kierunki rozwoju oraz ciągłego monitorowania jej wdrażania. Zgodnie z ich opiniami, wspólne działania i partnerskie podejście mogą zniwelować różnice w rozwoju poszczególnych gmin i stworzyć spójny, zintegrowany obszar.

- **Komunikacja.** Podczas całego procesu powstawania Strategii Rozwoju WrOF 2050 prowadzona była komunikacja z mieszkańcami za pośrednictwem strony internetowej Biura ZIT WrOF (www.zitwrof.pl), sekcji oficjalnego portalu informacyjnego Wrocławia dotyczącej konsultacji społecznych (www.wroclaw.pl/rozmawia), oficjalnych stron internetowych poszczególnych gmin WrOF oraz w mediach społecznościowych – zarówno za pośrednictwem profilu Zintegrowane Inwestycje Terytorialne Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego na Facebooku (www.facebook.com/ZITWr), jak i na profilach na Facebooku poszczególnych gmin. Zastosowanie tych metod komunikacji mogło mieć pozytywny wpływ na zwiększenie zasięgu informacji dotyczących celu powstawania dokumentu, poszczególnych etapów prac nad jego uchwaleniem i na temat konsultacji odbywających się w ramach procesu powstawania dokumentu.

- **Rola Biura ZIT WrOF.** Na podkreślenie zasługuje również sam proces koordynowania procesu powstawania dokumentu, który został powierzony Biuru Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego Urzędu Miejskiego Wrocławia. Sprawne, terminowe i na odpowiednim poziomie merytorycznym przygotowanie Strategii było możliwe dzięki zaangażowaniu kadry zarządzającej oraz pracowników Biura, którzy odpowiadali za współpracę z Wykonawcą i nadzór nad postępem prac, oferowali stałe wsparcie w kontakcie z przedstawicielami i władzami gmin WrOF, Komitetu Sterującego, Rady ZIT WrOF, ekspertami tematycznymi (w ramach modelu ustalonego z Wykonawcą), a także organizację poszczególnych spotkań i działania komunikacyjne.

4. Podsumowanie

Poddany badaniu ewaluacyjnemu ex ante projekt Strategii Rozwoju Ponadlokalnego WrOF 2050 (wraz z dokumentami towarzyszącymi) stanowi rzetelnie opracowaną, z zachowaniem wytycznych formalnych i szerokiego udziału interesariuszy, długoterminową wizję wspólnego rozwoju ponadlokalnego 19 gmin tworzących Wrocławski Obszar Funkcjonalny.

Dokument trafnie definiuje wyzwania oraz szanse rozwojowe i prezentuje wspólnie wypracowane cele i kierunki działań mające wpływ na przyszłą jakość życia mieszkańców, rozwój transportu i gospodarki, przy zachowaniu troski o środowisko naturalne w całym obszarze funkcjonalnym.

Projekt Strategii WrOF 2050 wykazuje wysoką trafność. Cele strategiczne i operacyjne zostały logicznie sformułowane jako bezpośrednia odpowiedź na kompleksowo i rzetelnie zidentyfikowane wyzwania rozwojowe we wszystkich sferach – społecznej, gospodarczej, środowiskowej i przestrzennej. Diagnozy, oparte na wiarygodnych danych i wnioskach z szerokich warsztatów, stanowią mocną podstawę merytoryczną i przełożyły się na zapisy zawarte w projekcie Strategii.

Dokument jest komplementarny z dokumentami wyższego rzędu i spójny wewnętrznie. Wizja i misja prowadzą do czterech celów strategicznych, które rozwijają się w 16 celów operacyjnych, a te z kolei są realizowane przez 110 konkretnych kierunków działań. Hierarchiczna i logiczna konstrukcja zapewnia, że planowane kierunki rozwoju WrOF wynikają z założonych celów. Działania te są adekwatne, Strategia zapewnia równowagę między trzema wymiarami zrównoważonego rozwoju: społecznym, gospodarczym i środowiskowym.

Opracowany system zarządzania i wdrażania, oparty na modelu realizacyjnym ZIT WrOF 2021-2027, jest czytelny i sprawdzony. Biuro ZIT WrOF pełni rolę koordynatora, a powołanie Zespołu Wdrożeniowego Strategii składającego się z przedstawicieli gmin WrOF zapewni współpracę ponadlokalną i partycypację. Proces powstania dokumentu, w tym szerokie warsztaty i konsultacje, został przeprowadzony prawidłowo, z zachowaniem harmonogramu prac.

Przeprowadzona ewaluacja ex ante potwierdza, że dokument spełnia najważniejsze kryteria jakościowe: spójności wewnętrznej i zewnętrznej, trafności, przewidywanej skuteczności i efektywności. Stanowi to solidny fundament dla planowania strategicznego w obszarze funkcjonalnym Wrocławia i dokument nie wymaga istotnych zmian czy uzupełnień. Wszelkie rekomendacje do ewentualnych zmian w projekcie Strategii przedstawiono w poszczególnych sekcjach rozdziału 3 dotyczącego wyników ewaluacji zgodnie z przyjętymi kryteriami i mają one charakter sugestii dla zespołu autorskiego.

Planowana kontynuacja procesów monitoringu i ewaluacji (on-going, ex post) pozwoli na zapewnienie długotrwałych, pozytywnych efektów wdrażania działań wynikających z kierunków obranych w Strategii.

5. Wykorzystane materiały

Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego <https://bdl.stat.gov.pl/bdl>

Europejski Zielony Ład: realizacja naszych celów, Urząd Publikacji Unii Europejskiej, Luksemburg 2021

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030, Warszawa 2019

Nowy Europejski Bauhaus. Piękno, zrównoważoność, wspólnota, Komisja Europejska, Bruksela 2021

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego, Instytut Rozwoju Terytorialnego, Wrocław 2020

Poradnik adaptacji miasta do zmian klimatu, Fundacja na rzecz Ekorozwoju, Warszawa 2019

Poradnik ewaluacji dla administracji publicznej, Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej, Warszawa 2024

Standardy ewaluacji, Polskie Towarzystwo Ewaluacyjne, Warszawa 2008

Towards a sustainable Europe by 2030, Komisja Europejska, Bruksela 2019

Uchwała nr VI/82/24 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 11 lipca 2024 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego „WrOF 2050” oraz określenia trybu i harmonogramu opracowania projektu Strategii, w tym trybu konsultacji (Dz. U. Województwa Dolnośląskiego z dn. 22 lipca 2024, poz. 4008)

Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, Dz. U. 2006 Nr 227 poz. 1658

Ustawa z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027, Dz. U. 2022 poz. 1079

Ustawa z dnia 15 maja 2024 r. o zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. 2024 poz. 862

Wpływ polityki spójności na rozwój społeczno-gospodarczy Polski i regionów w latach 2004-2020, Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej, Warszawa 2022